UNIVERSITY OF AMSTERDAM

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

De competentiegrens van enkelvoudige kamers in strafzaken

Dijksterhuis, B.M.; Jacobs, M.J.G; Jongste, W.M. de

Publication date
2003
Document Version
Final published version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Dijksterhuis, B. M., Jacobs, M. J. G., & Jongste, W. M. D. (2003). *De competentiegrens van enkelvoudige kamers in strafzaken*. (214 ed.) WODC.

General rights
It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations
If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: https://uba.uva.nl/en/contact, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, P.O. Box 19185, 1000 GD Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

UvA-DARE is a service provided by the library of the University of Amsterdam (https://dare.uva.nl)

Download date:12 Sept 2026

De competentiegrens van enkelvoudige kamers in strafzaken

214

Onderzoek en beleid

De competentiegrens van enkelvoudige kamers in strafzaken

B.M. Dijksterhuis

M.J.G. Jacobs

W.M. de Jongste

BJu | Boom Juridische uitgevers

Justitie

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum

Onderzoek en beleid
De reeks Onderzoek en beleid omvat de rapporten van door het WODC van het Ministerie van Justitie verricht onderzoek.
Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Exemplaren van dit rapport kunnen worden besteld bij het distributiecentrum van Boom Juridische uitgevers:
Boom distributiecentrum te Meppel
Tel. 0522-23 75 55
Fax 0522-25 38 64
E-mail bdc@bdc.boom.nl

Voor ambtenaren van het Ministerie van Justitie is een beperkt aantal gratis exemplaren beschikbaar.
Deze kunnen worden besteld bij:
Bibliotheek WODC, kamer KO 14
Postbus 20301, 2500 EH Den Haag
Deze gratis levering geldt echter slechts zolang de voorraad strekt.

De integrale tekst van de WODC-rapporten is gratis te downloaden van www.wodc.nl.
Op www.wodc.nl is ook nadere informatie te vinden over andere WODC-publicaties.

© 2003 WODC

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 jo. het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471, en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van een gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (art. 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

ISBN 90-5454-413-9

Voorwoord

Dit onderzoek betreft de competentie van enkelvoudige kamers in strafzaken en is verricht in opdracht van de Directie Wetgeving van het ministerie van Justitie. De aanleiding voor het onderzoek is een motie, aangenomen door de Tweede Kamer, waarin verzocht wordt om een onderzoek teneinde te bezien of strafzaken waarin een maximale gevangenisstraf van twee jaar kan worden geëist, kunnen worden afgedaan door de enkelvoudige kamer. In het onderzoek is getracht de mogelijke gevolgen van een dergelijke uitbreiding in beeld te brengen, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin.

Het rapport is tot stand gebracht door een klein team dat is samengesteld uit onderzoekers van het WODC en van de Universiteit Leiden die gegevens van zeer verschillende aard verzameld, bewerkt en met elkaar in verband gebracht hebben. In de eerste plaats cijfermatige gegevens uit de *Strafrechtmonitor* van het WODC en uit *Omdata*. Daarvan is de weerslag te vinden in hoofdstuk 2, dat van de hand van Menno Jacobs is. Verder is voor het kwalitatieve deel van het onderzoek een aantal interviews met mensen uit de rechtspraktijk afgenomen; de resultaten daarvan zijn te vinden in hoofdstuk 3, dat door Bregje Dijksterhuis is geschreven. Het geheel is voorzien van een inleidend en een afrondend hoofdstuk, geschreven door Willemien de Jongste.

Graag richt ik op deze plaats een woord van dank tot de begeleidingscommissie onder voorzitterschap van prof. mr. J. de Hullu. Ten slotte wil ik de geïnterviewden uit de rechtspraktijk bedanken voor hun medewerking aan dit onderzoek.

prof. dr. Frans L. Leeuw

Inhoud

Samenvatting **9**

1 Aanleiding voor het onderzoek, vraagstelling en methode **13**
1.1 Inleiding 13
1.2 Aanleiding voor het onderzoek 14
1.3 Toelichting op de gekozen bronnen en methoden van onderzoek 14

2 Aantallen en typen zaken — Gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter bekeken vanuit bestaande informatiebronnen **17**
2.1 Inleiding 17
2.2 Bronnen 17
2.3 Criteria voor het bij de enkelvoudige of meervoudige kamer aanbrengen van een zaak 18
2.4 Geweld- en drugszaken, eenvoudig of niet? 26
2.5 Voorlopige conclusie: een kwalificering van de gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter 27
2.6 Kwantificering van de gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter 28
2.7 Kwantitatieve gevolgen van uitbreiding van de bevoegdheid in appèl 32
2.8 Conclusie 33

3 Een beeld van de ervaringen, verwachtingen en opvattingen uit de rechtspraktijk **35**
3.1 Inleiding 35
3.2 Aanbrengen zaken bij de meervoudige kamer of de politierechter 36
3.3 Onderscheidende criteria: eenvoud 36
3.4 Soort zaken specifiek 38
3.5 Winst verruiming gekoppeld aan het soort zaken 39
3.6 Werkzaamheden van de strafrechter 40
3.7 Verwijzing naar de meervoudige kamer 42
3.8 Straftoemeting, richtlijnen en overleg 42
3.9 Aantrekkelijkheid van het werk 43
3.10 Bedrijfseconomische aspecten 44
3.11 Meningen over voor- en nadelen en wenselijkheid van de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter 46
3.12 Wenselijkheid: één of twee jaar? 48
3.13 Verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof 49
3.14 Conclusies 52

4 De belangrijkste bevindingen 55

Summary 59

Bijlage 1 Vier voorbeeldzaken 61

Bijlage 2 Begeleidingscommissie en onderzoeksteam 71

Samenvatting

In dit onderzoek staat de vraag naar de mogelijke gevolgen van een uitbreiding van de bevoegdheid van enkelvoudige kamers in strafzaken centraal. De wet maakt het sinds 12 juli 2002 mogelijk dat de politierechter uitspraak doet in zaken waarin de maximaal op te leggen gevangenisstraf een jaar bedraagt en de straftoemetings- en bewijsaspecten eenvoudig van aard zijn. In de praktijk doet de politierechter in beginsel alleen strafzaken af waarin een maximale straf van zes maanden geëist en opgelegd wordt; alleen in bepaalde eenvoudige drugszaken ('bolletjesslikkers') legt de politierechter een gevangenisstraf tot maximaal een jaar op. In hoger beroep maakt de wet enkelvoudige rechtspraak mogelijk in alle zaken waarin de politierechter vonnis heeft gewezen en maximaal zes maanden gevangenisstraf is opgelegd. Daarnaast bestaat enkelvoudige appèlrechtspraak in kantonstrafzaken.

De Tweede Kamer heeft de regering verzocht een onderzoek in te stellen teneinde te bezien of strafzaken waarin een maximale gevangenisstraf van twee jaar kan worden opgelegd, kunnen worden afgedaan door de enkelvoudige kamer. Ten behoeve van de beantwoording van deze vraag is in opdracht van de Directie Wetgeving van het ministerie van Justitie het onderhavige onderzoek naar mogelijke kwantitatieve en kwalitatieve gevolgen van een dergelijke verruiming verricht. De onderzoeksvragen luiden:

1 Hoeveel (meer) zaken komen voor afdoening door de enkelvoudige kamer in aanmerking als deze bevoegd wordt vrijheidsstraffen tot maximaal twee jaar op te leggen? Wat kan daarbij worden gezegd over het feitencomplex, de persoon van de verdachte, de processuele gang van zaken, inclusief betrokkenheid van eventuele slachtoffers daarbij en door hen geleden letsel en schade, alsmede de opgelegde sancties?
2 Hoe worden in de rechtspraktijk de gevolgen van een verruiming van de bevoegdheid van enkelvoudige kamers tot het opleggen van een vrijheidsstraf tot twee jaar ingeschat? In welke mate komen de zaken die bij vraag 1 geïdentificeerd zijn naar het oordeel van in de strafrechtspraktijk werkzame juristen voor afdoening door de enkelvoudige kamer in aanmerking?

Bij beide vragen wordt onderscheid gemaakt tussen de zaken waarin een vrijheidsstraf van meer dan zes maanden doch ten hoogste een jaar is geëist en zaken waarin meer dan een jaar maar ten hoogste twee jaar is geëist.

Voor de beantwoording van de eerste vraag is gebruikgemaakt van de (cijfermatige) gegevens uit de WODC-Strafrechtmonitor (zaken in eerste aanleg afgedaan in 1993/95) en OMdata (zaken afgedaan in 1999). Voor de beantwoording van de tweede vraag zijn interviews afgenomen bij leden van de zittende en de staande magistratuur en de advocatuur.

Uit het kwantitatieve onderzoek blijkt, volgens een ruwe schatting, dat bij een verruiming van de competentie van de politierechter tot het opleggen van gevangenisstraffen van maximaal een jaar deze rechter tussen de 10 en 20% van het totaal van de meervoudige kamerzaken zou kunnen afdoen. Uit de inter-

views komt een aantal relativeringen van de mogelijke capaciteitswinst naar voren. Zo blijkt dat de laatste jaren in de grotere arrondissementen veel zaken met een voorgenomen strafeis tot één jaar reeds worden 'afgewaardeerd' tot maximaal zes maanden en dus in de huidige situatie al door de politierechter worden afgedaan. Verder heeft de politierechter gemiddeld genomen meer tijd per zaak nodig naarmate de strafeis hoger is. Ten slotte is er volgens de geïnterviewden een gebrek aan voldoende gekwalificeerde politierechters welk probleem, gelet op de noodzaak van een adequaat opleidingstraject, niet in korte tijd kan worden opgelost. Daartegenover komt uit de interviews het beeld naar voren dat gedurende de laatste jaren, in elk geval in de grotere arrondissementen, de druk op de berechtingscapaciteit sterk is toegenomen. Dat zou kunnen impliceren dat van een verruimde bevoegdheid in meer gevallen gebruik zou kunnen worden gemaakt.

Zowel uit het bronnenonderzoek als uit de interviews blijkt dat met name zedenzaken, en volgens sommige geïnterviewden ook de meeste van de overige geweldsdelicten, in beginsel veelal 'typische' meervoudige kamerzaken zijn. Geweldloze delicten (bijvoorbeeld diefstal met braak en eenvoudige diefstal) en slachtofferloze delicten (eenvoudige drugsdelicten) lijken het meest in aanmerking te komen voor afhandeling door de enkelvoudige kamer. Het overgrote deel van de respondenten, onder wie alle geïnterviewde leden van de staande en zittende magistratuur, vindt verruiming van de competentiegrens van de politierechter van een half jaar naar een jaar acceptabel of wenselijk om redenen van efficiency (kortere doorlooptijden, geringere kosten) alsmede met het oog op het terugdringen van het fenomeen 'afwaarderen'.

Verdere uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter naar twee jaar levert voor de meervoudige kamer een ruw geschatte capaciteitswinst op van (nog eens) tussen de 10 en 25% van het totaal van de meervoudige kamerzaken. De meerderheid van de geïnterviewden vindt een dergelijke competentieverruiming minder wenselijk, onder meer omdat bij dergelijke hoge straffen minder richtlijnen bestaan die de straftoemeting sturen.

Bij het daadwerkelijk effectueren van de uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer in hoger beroep tot het opleggen van een gevangenisstraf van maximaal zes maanden zouden vrijwel alle politierechterzaken met een strafeis tot en met zes maanden (ofwel 68% van het totaal aantal hogerberoepzaken) enkelvoudig kunnen worden behandeld. De geïnterviewden denken verschillend over de vraag of effectuering van deze uitbreiding wenselijk is.

Kwantificering van de gevolgen van de uitbreiding van de competentiegrens is door het gebrek aan recente en voldoende gedetailleerde informatie alsmede onvoldoende duidelijkheid over de omvang en gevolgen van het sinds 1993/95 gegroeide capaciteitstekort een lastige zaak. De toename van de druk op de berechtingscapaciteit kan meebrengen dat de te verwachten ontlasting van de

werkdruk van de meervoudige kamers zich eerder aan de bovengrenzen van de gepresenteerde schattingen zal bevinden dan aan de ondergrenzen.

Bij verschuiving van de competentiegrens voor de maximaal op te leggen straf blijft onverlet dat de criteria voor eenvoud van de zaak gehandhaafd blijven: eenvoudig ten aanzien van het bewijs en de strafoplegging.

1 Aanleiding voor het onderzoek, vraagstelling en methode

1.1 Inleiding

Het Nederlandse strafrechtelijke systeem kent sinds 1921 de enkelvoudige kamer van de rechtbank, ook aangeduid als: politierechter.[1] De politierechter is bevoegd van dezelfde zaken kennis te nemen als de meervoudige kamer van de rechtbank. Maar hij mocht, tot voor kort, geen zwaardere straf opleggen dan een gevangenisstraf van zes maanden (art. 369 lid 1 Sv). Verder stelt de wet de eis dat de zaak eenvoudig van aard moet zijn in het bijzonder ten aanzien van het bewijs en de toepassing van de wet. Als de politierechter vindt dat de zaak behandeld moet worden door de meervoudige kamer, verwijst hij de zaak daarheen (art. 369 lid 2 Sv).
De redenen voor de invoering van de mogelijkheid van een alleensprekende rechter in (bepaalde) misdrijfzaken waren de dreiging van een grote achterstand bij de rechterlijke macht en 'de opvoedende kracht eener snelle berechting'[2]
Bij de wet van 4 juli 2002[3] (in werking getreden op 12 juli 2002) is de maximumstraf die de politierechter mag opleggen verruimd van zes maanden naar een jaar. Bij dezelfde wet is de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer in hoger beroep verruimd. Deze appèlrechter mocht voorheen slechts voor bepaalde delicten zoals rijden onder invloed en in kantonrechtzaken een uitspraak doen. Volgens de nieuwe wet mag de enkelvoudige kamer in hoger beroep een gevangenisstraf van maximaal zes maanden opleggen in die gevallen waarin de politierechter in eerste aanleg een gevangenisstraf van minder dan zes maanden heeft opgelegd.
De belangrijkste reden voor de aanpassing, zoals neergelegd in de wet van 4 juli 2002, was de vergroting van de zittingscapaciteit. Het gebrek aan zittingscapaciteit bleek uit het feit dat zaken niet binnen een redelijke termijn op de zitting konden worden gebracht. Verder bleek het OM bij zaken die eigenlijk een hogere straf dan zes maanden vergden soms toch te kiezen voor dit maximum om op die wijze de zaak op tijd voor een rechter te kunnen brengen, het zogenoemde 'afwaarderen'.
Bij de behandeling van het wetsvoorstel in de Eerste Kamer heeft de Minister van Justitie ingestemd met de wens van die Kamer om de werking van de wet in de praktijk te beperken tot drugskoeriers, zowel in eerste als in tweede aanleg.
De beperking is gerealiseerd in een strafvorderingsaanwijzing van het College van procureurs-generaal en geldt voor de duur van de noodwetgeving inzake drugskoeriers.[4]

1 Verder ook aangeduid met: unus(rechter), alleensprekende rechter of alleenzittende rechter.
2 Zie M. van der Horst en J.H. Wesselink in Trema 2000, nr 9.
3 TK 2001-02, 28 215 nrs 1-2, Stb. 2002, 355.
4 Brief van de Minister van Justitie aan de Eerste Kamer, 8 juli 2002, EK 2001-2002, 28 215, nr. 310e

1.2 Aanleiding voor het onderzoek

Tijdens de algemene politieke beschouwingen op 19 september 2002 heeft de Tweede Kamer een motie, ingediend door de heer Teeven, aangenomen waarin de regering werd verzocht om een onderzoek in te stellen teneinde te bezien of strafzaken waarin een maximale gevangenisstraf van twee jaar kan worden opgelegd, kunnen worden afgedaan door de enkelvoudige kamer. Bij de behandeling van de Justitiebegroting is vervolgens, in de schriftelijke beantwoording van de gestelde vragen, aangegeven dat ook het hoger beroep in het onderzoek zou worden betrokken.
Het onderhavige onderzoeksverslag is gemaakt in opdracht van de Directie Wetgeving van het ministerie van Justitie ten behoeve van de uitvoering van het in de motie neergelegde verzoek. In het onderzoek staan twee onderzoeksvragen centraal, die als volgt luiden:

1 Hoeveel (meer) zaken komen voor afdoening door de enkelvoudige kamer in aanmerking als deze bevoegd wordt vrijheidsstraffen tot maximaal twee jaar op te leggen? Wat kan daarbij worden gezegd over het feitencomplex, de persoon van de verdachte, de processuele gang van zaken, inclusief de betrokkenheid van eventuele slachtoffers daarbij en door hen geleden letsel en schade alsmede de opgelegde sancties?
2 Hoe worden in de rechtspraktijk de gevolgen van een verruiming van de bevoegdheid van enkelvoudige kamers tot het opleggen van een vrijheidsstraf tot twee jaar ingeschat? In welke mate komen de zaken die bij vraag 1 geïdentificeerd zijn naar het oordeel van in de strafrechtspraktijk werkzame juristen voor afdoening door de enkelvoudige kamer in aanmerking?

In het onderzoek is een onderscheid gemaakt tussen zaken waarin een vrijheidsstraf van meer dan zes maanden doch ten hoogste een jaar is geëist en zaken waarin meer dan een jaar maar ten hoogste twee jaar is geëist.

1.3 Toelichting op de gekozen bronnen en methoden van onderzoek

Voor de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag is gebruikgemaakt van de door het WODC ontwikkelde en onderhouden Strafrechtmonitor die een afspiegeling vormt van de strafrechtspleging zoals deze zich in een bepaald jaar in Nederland heeft voorgedaan. In de Strafrechtmonitor worden de kenmerken van strafzaken door middel van een gestratificeerde steekproef in een bepaald jaar vastgelegd. Thans zijn de zaken die in eerste aanleg zijn afgedaan in 1993 en in 1995 beschikbaar. De derde dataverzamelingsronde, van zaken die zijn afgedaan in 1999, is op het moment van schrijven afgerond maar de gegevens zijn nog niet in zodanig geautomatiseerde vorm voorhanden dat deze kunnen worden gebruikt. Voor de beantwoording van de vraag naar het aantal zaken dat in aanmerking zou kunnen komen voor afdoening door de politierechter (vraag 1) wordt ter actualisering naast de Strafrechtmonitor gebruikgemaakt van cijfermatige gegevens in OMdata uit 1999. Factoren die in 1993/95 duidden op het

enkelvoudig dan wel meervoudig aanbrengen van een zaak zijn daarbij als uitgangspunt genomen voor deze meer recente beschikbare aantallen van meervoudige kamerzaken.
Op het gebruik van de bronnen voor het kwantitatieve deel van het onderzoek wordt in hoofdstuk 2 nader ingegaan.

Voor de beantwoording van de tweede onderzoeksvraag zijn zestien semigestructureerde interviews afgenomen bij leden van de zittende en staande magistratuur en de advocatuur. De keuze voor de te interviewen rechters en raadsheren is gemaakt in overleg met de Raad voor de Rechtspraak en voor de te interviewen leden van het Openbaar Ministerie in overleg met het Parket Generaal. Bij de keuze voor de advocaten is in het bijzonder gelet op ervaring. De interviewverslagen zijn niet geautoriseerd door de geïnterviewden.
De verdeling van de geïnterviewden is als volgt: er zijn *zeven* rechters geïnterviewd in kleine en in grotere arrondissementen. Op twee na zijn deze rechters voorzitter van de sector strafrecht. Vier van de ondervraagde rechters zijn als rechter werkzaam geweest op de Nederlandse Antillen. Aangezien er op de Nederlandse Antillen in de strafrechtspraktijk in eerste aanleg alleen unusrechters rechtspreken, konden deze vier rechters verslag doen van hun ervaringen met een ruime bevoegdheid van de unus-strafrechter. Een van de geïnterviewde rechters is werkzaam in de vestiging Schiphol van de rechtbank Haarlem. De geïnterviewde kon het een en ander vertellen over de ervaringen met de ruimere bevoegdheid van de politierechter in drugskoerierzaken.
Verder zijn *twee* raadsheren geïnterviewd uit respectievelijk een groot en een klein gerechtshof.
Daarnaast zijn *drie* interviews afgenomen met leden van het Openbaar Ministerie. Bij een van deze interviews waren twee officieren van justitie werkzaam in een groot arrondissement aanwezig. Verder is een officier van justitie van een kleiner arrondissement en een advocaat-generaal van een groot hofressort ondervraagd.
Ten slotte is met *vier* ervaren strafrechtsadvocaten gesproken. Gekozen is daarbij voor advocaten met een praktijk in de grotere arrondissementen omdat de verruiming in het bijzonder voor deze arrondissementen van belang is vanwege de capaciteitsproblemen aldaar.
Gezien het beperkte aantal interviews (zestien) dat is afgenomen, kan niet met voldoende zekerheid worden gesteld dat het in dit hoofdstuk geschetste beeld representatief is voor de rechtspraktijk. Niettemin levert het een duidelijk, en naar de mening van de onderzoekers toereikend antwoord op de tweede onderzoeksvraag op.

2 Aantallen en typen zaken

Gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter bekeken vanuit bestaande informatiebronnen

2.1 Inleiding

Er zijn niet veel bronnen van informatie beschikbaar die geschikt zijn voor het bepalen van de mogelijke gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter. Men dient naast het nodige cijfermateriaal over aantallen zaken, delicttype en afdoeningsinstantie namelijk ook te beschikken over meer specifieke kenmerken van de strafzaken. Uiteindelijk bleek de WODC-Strafrechtmonitor in combinatie met het gegevensbestand van het Openbaar Ministerie, OMdata, geschikte kandidaten om de eerste van de twee onderzoeksvragen te lijf te gaan.
De werkwijze is als volgt. Aan de hand van zo veel mogelijk van de beschikbare zaakkenmerken wordt bekeken welke van deze kenmerken relevant zijn bij de kwestie of een zaak enkelvoudig dan wel meervoudig wordt aangebracht. In de eerste plaats wordt daarbij gekeken naar de strafeis en het delicttype, vervolgens worden meer specifieke kenmerken van de zaak, het delict, de dader en het eventuele slachtoffer erbij betrokken. Er wordt daarbij gezocht naar (statistische) samenhang van die kenmerken. De uitkomsten van deze eerste analyse worden als invoer gebruikt bij de tweede analyse, een poging tot kwantificering van de mogelijke gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens. Het gaat bij deze kwantificering nadrukkelijk om een ruwe schatting.

2.2 Bronnen

Voor de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag wordt zoals gezegd gebruikgemaakt van de Strafrechtmonitor en OMdata. De Strafrechtmonitor (SRM) is een afspiegeling van de strafrechtspleging zoals die zich in een bepaald jaar in Nederland heeft voorgedaan, op basis van strafdossiers.[5] Momenteel zijn zaken beschikbaar die in eerste aanleg zijn afgedaan in de jaren 1993 en 1995. Gedurende een dataverzamelingsronde worden uit een gestratificeerde steekproef van strafzaken de kenmerken ervan zowel kwantitatief als kwalitatief (in de vorm van een casusbeschrijving) vastgelegd. Op die manier wordt een getrouwe weergave van de strafzaak gegeven. Met het databestand kan onderzoek worden gedaan naar de in de onderzoeksvraag genoemde zaken als het feitencomplex, de persoon van de verdachte, de afdoening, de strafprocessuele gang van zaken en eventuele slachtoffers. Een derde dataverzamelingsronde van

5 De SRM heeft betrekking op het Wetboek van Strafrecht, inclusief de Opiumwet. Uitgesloten zijn de Wegenverkeerswet, de Wet op de Economische Delicten, de Wet Wapens en Munitie, en het zogenoemde bijzondere strafrecht, w.o. het militair strafrecht. De uitsluitingen betreffen 8% van de op politieniveau geregistreerde criminaliteit (CBS-telling).

zaken die in eerste aanleg zijn afgedaan in 1999 is op het moment van schrijven voltooid, maar de gegevens zijn nog niet zodanig in geautomatiseerde vorm toegankelijk dat deze bij dit onderzoek kunnen worden gebruikt. Dit betekent dat in de onderhavige studie gebruik zal worden gemaakt van de SRM-gegevens tot en met het jaar 1995.
Men zou als bezwaar hiertegen kunnen aanvoeren dat deze gegevens te gedateerd zijn om zinvolle uitspraken te kunnen doen over de huidige gang van zaken. Dit bezwaar wordt onderkend, maar er moet bij worden aangetekend dat er geen geschikte bronnen van recenter datum voor dit doel beschikbaar zijn. Bovendien wordt het bezwaar gedeeltelijk ondervangen door de resultaten van de eerste analyse te koppelen aan meer recente gegevens uit OMdata.
Ten behoeve van deze koppeling wordt gebruikgemaakt van OMdata-gegevens uit 1999. Recentere gegevens uit OMdata kunnen niet worden gebruikt, omdat een van de hier gehanteerde indicatoren voor het feit of een zaak al dan niet meervoudig wordt aangebracht, namelijk het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek (gvo), in 2000 qua toepassing en betekenis is gewijzigd.[6]
De geproduceerde schatting van het aantal zaken dat na uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter aldaar zou kunnen worden aangebracht, is derhalve geldig voor het jaar 1999. We zijn genoodzaakt te veronderstellen dat die schatting ook nu, in 2003, geldig is. Er is geen reden om aan te nemen dat de inhoudelijke overwegingen om een zaak enkelvoudig dan wel meervoudig aan te brengen in de afgelopen vier jaar sterk zouden zijn veranderd. Wel kunnen er *praktische* overwegingen meespelen, zoals de sterk toegenomen werkdruk op de meervoudige kamers.
De resultaten van de schatting zijn weergegeven in paragraaf 2.6.
In de nu volgende paragrafen wordt nagegaan welke criteria mogelijk een rol spelen bij het bij de enkelvoudige of meervoudige kamer aanbrengen en afdoen van strafzaken.

2.3 Criteria voor het bij de enkelvoudige of meervoudige kamer aanbrengen van een zaak

Eis en vonnis
De eis van de officier van justitie is een belangrijk en meestal doorslaggevend criterium in de kwestie of een zaak al dan niet bij de enkelvoudige kamer wordt aangebracht. In de Strafrechtmonitor is de eis van de officier geregistreerd zoals die ter zitting is geformuleerd. Vordering en vonnis verschillen uiteraard nogal eens. Figuur 1 toont eis en vonnis voor zaken (afgedaan in 1993 of 1995) waarin de officier van justitie minder dan drie jaar onvoorwaardelijke vrijheidsstraf eiste. Indien er een taakstraf werd gevorderd of opgelegd, is het equivalent aantal maanden onvoorwaardelijk (naar huidige maatstaven) in de figuur afgebeeld.

6 Verrest, P.A.M. & E. Beenakkers (2002). Evaluatie Wet Herziening Gerechtelijk Vooronderzoek. Den Haag. WODC.

Figuur 1: Strafeis en vonnis van bij de rechtbank aangebrachte SRM-zaken in eerste aanleg afgedaan in 1993 en 1995, n=775

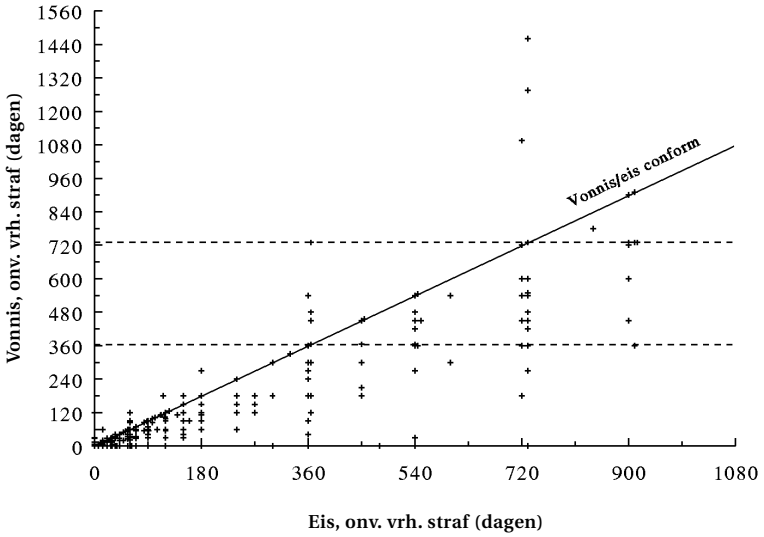

De punten in de grafiek die op de diagonaal vallen, vertegenwoordigen zaken waarbij eis en vonnis conform waren. Slechts in enkele gevallen wordt meer opgelegd dan gevorderd. De horizontale lijnen markeren de vonnissen tot en met twee jaar, respectievelijk tot en met een jaar. De meeste vonnissen vallen lager uit dan de eis. De opgelegde straffen bij een eis *tot* twee jaar komen niet boven de twee jaar uit. Zowel eis als straf clusteren rondom enkele ronde getallen, zoals zes maanden, twaalf maanden/een jaar, achttien maanden, etcetera. Een eis of straf van bijvoorbeeld dertien maanden komt in de SRM-steekproef helemaal niet voor. Ook vinden we geen eisen tussen 180 en 240 dagen.

Type rechtbank in relatie tot type delict

In tabel 1 zijn de strafzaken ingedeeld naar delicttype en categorie van strafeis inclusief afdoening door het Openbaar Ministerie. Het gaat hier om zaken waarbij genoemd delicttype verwijst naar het gepleegde delict uit de strafzaak met de zwaarste strafbedreiging.

Tabel 1: Delicttype per OM-afdoening dan wel strafeis van strafzaken die in eerste aanleg zijn afgedaan in 1993 en 1995

		OM af-doening	Geen ovv[a]	Ovv 1-180 dg.	Ovv 181-365 dg.	Ovv 366-730 dg.	Ovv> 730 dg.	Totaal
Geweld tegen	Aantal	102	62	29	5	4	3	205
personen	Rij %	49,8	30,2	14,1	2,4	2,0	1,5	100,0
	Kolom %	12,3	17,4	8,4	20,8	12,5	11,5	12,7
Seksuele misdrijven	Aantal	15	4	5	1	3	1	30
	Rij %	50	13,3	17,2	3,4	10	3,3	100
	Kolom %	1,8	1,1	1,4	4,2	9,4	3,8	1,9
Diefstal met	Aantal	20	8	25	8	11	9	81
geweld/ afpersing	Rij %	24,7	9,9	20,9	9,9	13,6	11,1	100
	Kolom %	2,4	2,2	7,2	33,3	34,4	34,6	5
Diefstal zonder	Aantal	428	166	182	5	7	4	792
geweld	Rij %	54	21	23	0,6	0,9	0,5	100
	Kolom %	51,7	46,5	52,8	20,8	21,9	15,4	49,1
Valsheid in	Aantal	69	37	64	1	2	0	172
geschrifte	Rij %	40,1	21,5	37	0,6	1,2	0	100
	Kolom %	8,3	10,4	18,6	4,2	6,3	0	10,7
Vernieling	Aantal	56	30	1	0	0	0	87
	Rij %	64,4	34,5	1,1	0	0	0	100
	Kolom %	6,8	8,4	0,3	0	0	0	5,4
Openbare orde	Aantal	80	37	15	0	0	0	132
en gezag	Rij %	60,6	28	11,4	0	0	0	100
	Kolom %	9,7	10,4	4,3	0	0	0	8,2
Gemeengevaarlijke	Aantal	5	4	4	0	0	2	15
misdrijven[b]	Rij %	33,3	26,7	26,7	0	0	13,3	100
	Kolom %	0,6	1,1	1,2	0	0	7,7	0,9
Drugsmisdrijven	Aantal	53	9	20	4	5	7	98
	Rij %	54,1	9,2	20,4	4,1	5,1	7,1	100
	Kolom %	6,4	2,5	5,8	16,7	15,6	26,9	6,1
Totaal	Aantal	828	357	345	24	32	26	1612
	%	51,4	22,1	21,4	1,5	2	1,6	100

Bron: SRM, WODC
a onvoorwaardelijke vrijheidsstraf
b w.o. brandstichting

Uit de rijpercentages is op te maken hoeveel procent van een bepaald delicttype de politierechter erbij zou *kunnen* krijgen als zijn bevoegdheid wordt uitgebreid. Zo zien we dat bij uitbreiding van de bevoegdheid van een strafeis van één jaar naar twee jaar, er naar verwachting 2,0% meer van de geweld-tegen-personen-zaken bij de politierechter zou kunnen komen. Zedenzaken en diefstal-met-geweldzaken lijken in dit segment relatief voor de grootste aanwas te kunnen zorgen, namelijk respectievelijk 10,0% en 13,6% van dit type zaken. Ook zouden er meer drugsmisdrijven bij de enkelvoudige kamer kunnen worden aangebracht, namelijk 5,1% meer. Algemene toepassing van de beperkt ingevoerde uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechter van een half jaar naar een

jaar, zou op basis van de hier gepresenteerde gegevens vermoedelijk kunnen zorgen voor een stijging van de enkelvoudige afdoening van dezelfde delicttypen, namelijk meer enkelvoudige afdoening van diefstal-met-geweldzaken (in theorie maximaal circa 9,9% van dat type zaken), meer drugszaken (plus 4,1%) en meer zedenmisdrijven (plus 3,4%). Daarnaast zou er sprake kunnen zijn van meer geweld-tegen-personenzaken (in theorie maximaal circa 2,4% van dat type zaken).
De kolompercentages geven een indicatie van het type zaak dat in *absolute* zin zou kunnen bijdragen aan de verschuiving van zaken van de meervoudige naar de enkelvoudige kamer. Naast de eerder genoemde categorieën van misdrijven springt nu ook diefstal-zonder-geweld in het oog. De bulk van dit type zaken kent een strafeis tot en met zes maanden, maar omdat het delict zo'n groot deel uitmaakt van de bij het Openbaar Ministerie ingeschreven zaken, zorgt het relatief lage aantal zaken met een hogere eis toch voor een in absolute zin hoog aantal.

De maximale toename van het totale aantal zaken dat bij uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer bij die kamer zou kunnen worden aangebracht is op het grote aantal zaken dat daar wordt afgedaan relatief gering. De uitbreiding van een half jaar naar een jaar zou op basis van de cijfers uit 1993/95 ervoor hebben kunnen zorgen dat maximaal 1,5% van het totale aantal strafzaken bij de politierechter in plaats van bij de meervoudige kamer terecht was gekomen. Uitbreiding tot twee jaar zou voor nog eens 2,0% van het totale aantal zaken relevant zijn geweest. Nu de politierechter thans reeds het leeuwendeel afdoet van de zaken waarin geen onvoorwaardelijke vrijheidsstraf wordt opgelegd (22,1%) alsmede de zaken waarin een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf van maximaal zes maanden wordt opgelegd (21,4%) betekent dat een betrekkelijk geringe stijging van het totale aantal politierechterzaken.
Voor de meervoudige kamer echter zou het meer dan een halvering betekenen van het aantal daar aangebrachte zaken, mits alle zaken met een vordering tot en met twee jaar inderdaad door de politierechter zouden worden afgedaan. Hier nu wordt de kwestie relevant of een zaak al dan niet eenvoudig van aard is.

Criterium van eenvoud: zaakkenmerken
In de jaren 1993 en 1995 werden zaken met een vordering hoger dan zes maanden gevangenisstraf uiteraard allemaal afgedaan door de meervoudige kamer. Het is interessant om te kijken naar zaken die ondanks een lagere eis *toch* bij de meervoudige kamer zijn aangebracht. In die gevallen[7] werd de zaak kennelijk niet eenvoudig van aard geacht. Een op de drie zedenzaken met een eis van zes maanden of minder is blijkens tabel 1 bij de meervoudige kamer aangebracht. Gesteld dat de vraag of een zaak eenvoudig van aard is *onafhankelijk* zou zijn

7 Het komt niet vaak voor. Twintig van de 712 zaken in de SRM met een eis tot gevangenisstraf tot en met zes maanden zijn door de meervoudige kamer afgedaan (2,8%).

van het type delict dan zijn zedenzaken een factor elf oververtegenwoordigd bij de meervoudige kamer[8]. Diefstal met geweld, drugsmisdrijven en geweld tegen personen zijn elk circa tweemaal oververtegenwoordigd. De overige hoofdcategorieën van misdrijven zijn ondervertegenwoordigd[9] of worden vrijwel allemaal afgedaan door de politierechter. Het type delict lijkt derhalve een goede indicator te zijn bij beantwoording van de vraag of een zaak bij de meervoudige kamer wordt aangebracht of niet.
Het blijkt dat met name drugs- en geweldzaken (dat is inclusief zedenzaken) in 1993/95 in alle opzichten een relatief grote kans maakten om bij de meervoudige kamer te worden aangebracht. Enerzijds was de kans groot omdat de strafeisen in dit soort zaken relatief hoog zijn, anderzijds was de kans groot omdat het Openbaar Ministerie het nogal eens wenselijk achtte om de meervoudige kamer, ongeacht de vordering, vonnis te laten wijzen en het OM de zaak kennelijk niet eenvoudig van aard achtte.

In tabel 2 zijn de beschikbare zaakkenmerken bij elkaar gebracht die mogelijk verband houden met de vraag of een zaak eenvoudig genoemd kan worden of niet. Hierbij speelt uiteraard ook een aantal specifieke zaakkenmerken een rol waar men in 'de cijfers' geen zicht op kan krijgen. Gezocht wordt naar *algemene kenmerken* waarbij het hoger beroep en het verschil eis/vonnis als post-hoc indicatoren worden betrokken.

Er zijn belangrijke verschillen in de cijfers te zien tussen strafeisen tot en met zes maanden en strafeisen van meer dan zes maanden. Er wordt beduidend minder conform de eis gevonnist. Het percentage zaken waarin een gerechtelijk vooronderzoek werd ingesteld is hoger, evenals het percentage hoger beroepen, rapportages, en het percentage zaken waarin voorlopige hechtenis heeft plaatsgehad. Met name het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek, voorlopige hechtenis en het aanvragen van een voorlichtingsrapport hangen sterk samen met hogere strafeisen.
De verschillen tussen de categorie strafeisen van een half jaar tot een jaar en de categorie strafeisen van één tot en met twee jaar zijn kleiner. We vinden iets meer gerechtelijk vooronderzoek, iets meer hoger beroep en iets meer voorlopige hechtenis. Wel wordt het gemiddeld verschil in eis en vonnis aanmerkelijk groter. Andere grote verschuivingen treden pas op bij een gevangenisstrafeis van meer dan twee jaar.

8 Van de bij de rechtbank aangebrachte zaken met een eis van zes maanden onvoorwaardelijke vrijheidsstraf of minder heeft 1,3% een zedendelict als feit met de zwaarste strafbedreiging. Van de zaken met een dergelijke eis die door de meervoudige kamer zijn afgedaan, betreft 14,3% een zedenzaak. Dat is een oververtegenwoordiging van elf maal.

9 Dit met uitzondering van de gemeengevaarlijke misdrijven (veelal brandstichtingen). De aantallen zijn echter te laag om hierover een betrouwbare uitspraak te doen.

Tabel 2: Kenmerken van strafzaken per OM-afdoening dan wel strafeis van strafzaken die in eerste aanleg zijn afgedaan in 1993 en 1995

	OM af-doening	Geen ovv	Ovv 1-180 dg.	Ovv 181-365 dg.	Ovv 366-730 dg.	Ovv> 730 dg.	Totaal
Percentage zaken door de meervoudige kamer afgehandeld	–	1,1	4,6	100	100	100	12,9
Gemiddeld aantal feiten[a] volgens de politie in de strafzaak	2,4	2,9	9	6,8	9,1	11,4	4,3
Percentage zaken waarin GVO is ingesteld	2,4	0,8	6,3	33,3	38,7	60	4,9
Percentage zaken waarin voorlopige hechtenis heeft plaatsgehad	2,1	1,7	20,2	79,2	93,8	92,3	10,2
Percentage zaken waarin rapportage is aangevraagd	8,8	12	27,1	80	64,5	73,1	16,6
Gemiddeld verschil vonnis-eis in dagen inclusief vrijspraken			-13	-78	-143	-321	-44
Percentage zaken waarin vonnis en eis conform zijn		62,8	56,1	12,5	19,4	19,2	55,1
Percentage zaken waarin hoger beroep is ingesteld		4,7	8,2	20,8	25,8	44	8,8
Totaal aantal	828	357	345	24	32	26	1612
Totaal percentage	51,4	22,1	21,4	1,5	2	1,6	100

Bron: SRM, WODC

a Is het feit meermalen gepleegd, maar is niet bekend hoe vaak, dan is het aantal feiten op twee gesteld.

b Het gaat hier om een voorlichtingsrapport door reclassering/Leger des Heils, Raad voor de Kinderbescherming, psycholoog/psychiater.

Als we voornoemde kenmerken bekijken bij zaken die ondanks een lage eis (0-6 maanden) *toch* bij de meervoudige kamer zijn aangebracht, wordt andermaal duidelijk welke van deze kenmerken kwantitatief een grote samenhang vertonen. Het gaat om gerechtelijk vooronderzoek, voorlopige hechtenis, aanvragen van rapportage en het instellen van hoger beroep. Het vóórkomen van deze kenmerken binnen deze categorie van strafeisen verschilt enorm tussen enkel- en meervoudige kamer.[10]

10 Aan de exacte hoogte van met name de percentages uit de meervoudige kamerkolom moet niet te veel waarde worden gehecht. Het aantal van twintig zaken is daarvoor te klein.

Tabel 3: Kenmerken van rechtbankzaken met een eis tot en met 6 maanden gevangenisstraf per type rechtbank, in procenten

	Kinderrechter	Politierechter	Meervoudige kamer	Totaal
Voorlopige hechtenis	26,4	8,0	60,0	10,8
Rapportage[a] aangevraagd	66,0	13,9	75,0	19,5
GVO ingesteld	11,3	1,7	47,4	3,7
Vonnis en eis conform	39,6	61,6	45,0	59,5
Hoger beroep ingesteld	1,9	6,4	20,0	6,5
Totaal	53	639	20	712
Percentage	7,4	89,7	2,8	100,0

Bron: SRM, WODC

a Het gaat hier om een voorlichtingsrapport door reclassering/Leger des Heils, Raad voor de Kinderbescherming, psycholoog/psychiater.

Criterium van eenvoud: dader/verdachte- en slachtofferkenmerken

Slechts een gering aantal van de beschikbare kenmerken van daders en slachtoffers is mogelijk relevant voor de kwestie enkel- of meervoudige kamer. In tabel 4 wordt een aantal van deze kenmerken genoemd. Het gaat om het feit of de dader *first offender* is of niet, of hij/zij harddrugsgebruiker is of niet en of hij/zij heeft bekend bij de politieverhoren. Bij de beschikbare informatie over de slachtoffers is mogelijk alleen het voorkomen en de ernst van het lichamelijk letsel van belang.

Het blijkt dat het bij circa de helft van de OM-afdoeningen om *first offenders* gaat. Wordt de zaak bij de rechtbank aangebracht, dan gaat het in de meeste gevallen om recidivisten. Grote verschillen in percentage recidivisten bij de verschillende categorieën vorderingen worden niet gevonden. Harddrugsgebruikers horen relatief vaak een hoge straf tegen zich eisen. Dit ligt overigens eerder aan het feit dat zij veel delicten plegen (ruim de helft van de harddrugsgebruikers is een 'veelpleger', ofwel heeft meer dan tien justitiële contacten op zijn/haar naam staan)[11] dan aan hun harddrugsgebruik zelf. Hogere strafeisen gaan gepaard met minder bekentenissen bij de politieverhoren. De 'bekentenisgraad' is bij strafeisen hoger dan zes maanden relatief laag.

11 Jacobs, M.J.G. & A.A.M. Essers (2003). De misdaad van de straat: op zoek naar achtergronden van veelplegers. *Tijdschrift voor Criminologie*, 45(2), 140-152.

Tabel 4: Kenmerken van daders en slachtoffers per OM-afdoening dan wel strafeis van strafzaken afgedaan in 1993 en 1995

	OM af-doening	Geen ovv	Ovv 1-180 dg.	Ovv 181-365 dg.	Ovv 366-730 dg.	Ovv> 730 dg.	Totaal
Percentage first offenders	48,7	33,2	26,3	16,7	21,9	20	39
Percentage harddrugsgebruikers	10,2	10,5	25,9	44	54,8	40	15,6
Gemiddelde bekentenisgraad[a]	1,23	1,53	1,57	1,24	1,1	1,12	1,36
Percentage zaken zonder lichamelijk letsel slachtoffer	86,3	77,2	84	70,8	60	52	82,5
Percentage zaken met ernstig letsel slachtoffer	7,5	13,2	9,5	16,7	16,7	40	10

Bron: SRM, WODC

a Berekend op basis van de som van het aantal ontkenningen (0), gedeeltelijke bekenningen (1) en volledige bekenningen (2) gedeeld door het aantal feiten, op het niveau van de politie.

b 'Ernstig letsel' is gedefinieerd als zichtbaar letsel waarvoor ten minste eenmaal een behandeling door een arts of EHBO is uitgevoerd.

Zaken waarin lichamelijk letsel is opgelopen door een of meerdere slachtoffers kennen relatief vaak een hogere eis. Ernstig letsel komt met name veelvuldig voor in zaken waarin twee of meer jaar gevangenisstraf is geëist. Uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechter van strafvorderingen van één naar twee jaar betekent weinig verandering in verband met de hier genoemde dader- en slachtofferletselkenmerken. Grotere verschillen zijn te zien bij overschrijding van de grens van een half jaar naar een jaar.

Tot slot brengen we de meeste van de hier genoemde indicatoren voor de eenvoud van een zaak bij elkaar in één analyse. Figuur 2 toont een zogenoemde homogeniteitsanalyse van de meeste variabelen[12] die in de tabellen reeds werden vermeld, alsmede het type rechter waarbij een zaak is aangebracht. Een met hoofdletters aangeduid punt betekent een positieve score op de betreffende variabele, een in kleine letters aangeduid punt een negatieve score. 'CFM' betekent 'vonnis en eis conform', 'cfm' betekent 'vonnis en eis *niet* conform'. 'HB' betekent wel hoger beroep ingesteld, 'hb' betekent geen hoger beroep ingesteld, enzovoort. Het resultaat is een afbeelding waarbij de variabelen in twee dimensies zijn gegroepeerd. De eerste dimensie wordt vooral bepaald door het type rechtbank (enkelvoudig, meervoudig), de tweede dimensie wordt vooral bepaald door type rechtbank (kinderrechter) en al dan niet *first offender* en harddruggebruiker zijn. Dimensie 1 is voor de onderhavige studie het meest van belang. Hierop is te zien dat de afstanden tussen meervoudig afgedaan, wel gerechtelijk vooronderzoek, wel voorlopige hechtenis en wel hoger beroep relatief gering zijn, ofwel dat deze kwalificaties clusteren. Vonnis/eis-conform, recidive en harddrugsgebruik scoren minder uitgesproken op deze dimensie en lijken er dus minder toe te doen

12 Bekentenisgraad en aantal feiten zijn om statistisch-technische reden niet in de analyse meegenomen.

bij de kwestie of een zaak enkelvoudig dan wel meervoudig wordt behandeld. De analyse toont aan dat het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek in 1993/95 een goede statistische indicator was voor het feit of een zaak enkelvoudig dan wel meervoudig werd afgedaan.

Figuur 2: Homogeniteitsanalyse (HOMALS) van kenmerken van zaken in relatie tot type rechtbank, N=793

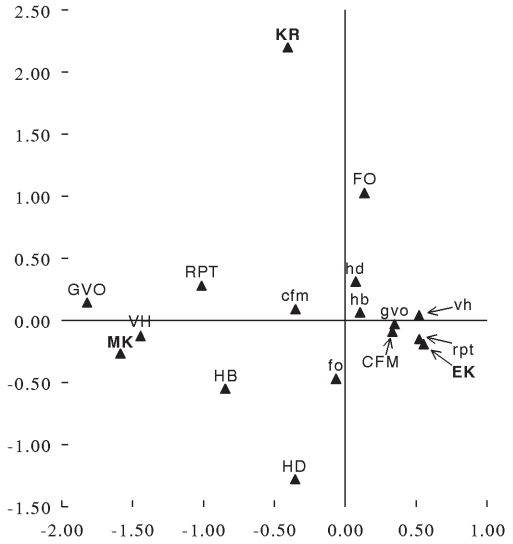

2.4 Geweld- en drugszaken, eenvoudig of niet?

Tot nu toe werden zaak- en persoonskenmerken steeds gerelateerd aan de strafeis. Daaruit bleek onder meer dat met name drugs- en geweldzaken (inclusief zedenzaken) vaker dan men op grond van kansberekening zou verwachten bij de meervoudige kamer werden aangebracht. Voorts bleek een aantal andere zaakkenmerken sterk gerelateerd te zijn aan de strafeis, alsook aan het feit of een zaak met een strafeis van minder dan zes maanden enkelvoudig of meervoudig werd afgedaan, waardoor we mogen concluderen dat deze kenmerken *een* indicatie geven van de eenvoud van een zaak. In tabel 5 worden deze bevindingen samengebracht door de zaakkenmerken af te zetten tegen het type zaak. Het gaat daarbij om zaken die voor een rechtbank zijn aangebracht, ongeacht de eis. De tabel toont aan dat gewelds- en drugsdelicten op alle hier gepresenteerde kenmerken van het feit of een strafzaak al dan niet eenvoudig is hoog scoren. Er vindt bij dit type zaken bovengemiddeld voorlopige hechtenis plaats, er wordt vaker rapportage aangevraagd, vaker een gerechtelijk vooronderzoek ingesteld, minder

conform gevonnist, vaker appèl aangetekend, minder bekend, en zoals te verwachten, met name bij drugsdelicten worden veel harddruggebruikers gevonden.

Tabel 5: Kenmerken van zaken en daders per type delict, n=826

	Geweldsdelict	Drugsdelict	Overig delict	Totaal
Voorlopige hechtenis, %	35,2	44,4	12,3	18,8
Rapportage aangevraagd, %	35,8	41,8	20,4	24,8
GVO ingesteld, %	21,6	22,2	3,4	8,1
Vonnis en eis conform, %	42	49	59,1	55,1
Hoger beroep ingesteld, %	16	18,2	6	8,7
Gemiddelde bekenningsgraad	1,3	1,4	1,6	1,5
First offender, %	27,5	28,8	30,1	29,5
Harddruggebruiker, %	16,7	54,7	19,3	21,1

Bron: SRM, WODC

Bepaalde delicttypen kennen derhalve vaak bepaalde zaakkenmerken die in samenhang een redelijke voorspeller zijn van het feit of een zaak in 1993/95 bij de enkelvoudige dan wel meervoudige kamer werd aangebracht.

2.5 Voorlopige conclusie: een kwalificering van de gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter

Uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechter om vonnis te wijzen in zaken waarin tot en met twee jaar onvoorwaardelijke vrijheidsstraf is geëist zal, als de analyse op basis van de gegevens uit 1993/95 naar de huidige rechtspraktijk wordt doorgetrokken, naar verwachting een geringere ontlasting van de meervoudige kamer tot gevolg hebben dan men op grond van afdoeningscijfers 'theoretisch' zou verwachten.
Een deel van de zaken met een eis tot een gevangenisstraf van minder dan zes maanden werd door het Openbaar Ministerie niet eenvoudig van aard geacht en aangebracht bij de meervoudige kamer. Het ging daarbij vooral om zedenzaken, en in mindere mate om overige geweldsdelicten en drugsmisdrijven. Enkele kenmerken van deze zaken blijken voor een belangrijk deel dezelfde te zijn als die van zaken met een relatief hoge strafeis in het algemeen. Een deel van deze zware zaken is destijds naar verwachting meervoudig aangebracht louter vanwege de zwaarte van de eis, maar een deel is wellicht ook vanwege specifieke kenmerken van de zaak bij de meervoudige kamer aangebracht.
Getracht is enkele van deze specifieke kenmerken in kaart te brengen als indicator voor de kwestie of een zaak eenvoudig is of niet. De verschillen op de hier onderzochte zaak- en persoonskenmerken zijn het grootst bij de overgang tussen de zaken die een eis/veroordeling tot en met een half jaar gevangenisstraf

hebben gekregen naar die tot en met een jaar. Er wordt vaker een gerechtelijk vooronderzoek ingesteld, er heeft vaker voorlopige hechtenis plaatsgehad, er is vaker een voorlichtingsrapport aangevraagd, er wordt minder conform de eis gevonnist en er wordt vaker appèl aangetekend. Verder gaat het vaker om recidivisten, wordt er minder bekend bij de politie en is er vaker ernstig letsel bij een of meerdere slachtoffers in het geding.

2.6 Kwantificering van de gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter

Als we willen weten wat de kwantitatieve effecten zouden kunnen zijn van uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechter, zijn allereerst de absolute aantallen interessant van zaken die door OM en rechtbank werden afgedaan. Tabel 6 geeft een overzicht van aantallen afdoeningen per instantie.
Het is te zien dat, hoewel het totaal aantal afdoeningen over de jaren heen een geringe fluctuatie vertoont, er sinds 1998 steeds meer zaken door de meervoudige kamer van de rechtbank zijn afgedaan. Waar door de meervoudige kamer in 1998 nog 12.620 zaken zijn afgedaan, werden dat er 15.376 in 2002, een stijging van bijna 22% in vier jaar.

Tabel 6: Afdoeningen in eerste aanleg per instantie, inclusief rechtspersonen, 1995 – 2002

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Afgedaan door OM	145.002	130.449	127.749	126.913	114.452	112.139	111.662	119.677
Afgedaan door rechtbank	116.012	118.333	119.960	119.214	128.671	128.018	127.766	132.636
Waarvan enkelvoudige kamers	103.992	105.388	107.112	106.594	115.850	114.737	113.589	117.260
Waarvan meervoudige kamers	12.020	12.945	12.848	12.620	12.821	13.281	14.177	15.376
Totaal afgedaan in 1e aanleg	261.014	248.782	247.709	246.127	243.122	240.157	239.428	252.313

Bron: OMdata, WODC

Allereerst berekenen we een bovengrens van het aantal zaken dat *mogelijk* door de enkelvoudige kamer zou kunnen worden afgedaan. Uit tabel 2 is af te leiden dat 20 van de 102 meervoudige kamerzaken uit de SRM (betreffende gewelds-, vermogens-, openbare-orde- en vernieling- en Opiumwetdelicten) ondanks een eis van zes maanden of minder toch bij de meervoudige kamer is aangebracht. Deze zaken (19,6%) werden *kennelijk* niet eenvoudig van aard geacht. Verder blijkt dat 23,5% van de meervoudige kamerzaken een eis van 6-12 maanden heeft, 31,4% een eis van 12-24 maanden en 25,5% een eis van meer dan twee jaar. Gaan we ervan uit dat van de zaken met een hogere eis dan zes maanden eveneens 19,6% zeker niet eenvoudig is, dan vinden we dat in de categorie strafeisen van 6-12 maanden maximaal 18,9% van het totaal aantal meervoudige

kamerzaken mogelijk enkelvoudig zou kunnen worden afgedaan. In de categorie strafeisen van 12-24 maanden gaat het om maximaal 25,2% van het totaal aantal meervoudige kamerzaken.
Nu is het natuurlijk zo dat bepaalde typen zaken een veel grotere kans maken om met een eis van zes maanden of minder te worden aangebracht dan andere. Geweldsdelicten bijvoorbeeld kennen doorgaans hogere eisen dan geweldloze diefstallen of openbare-ordedelicten. Daardoor wordt van sommige delicttypen slechts een heel klein deel van de zaken met een eis kleiner dan zes maanden meervoudig aangebracht waarmee zij 'kennelijk niet eenvoudig' zijn. Zouden we corrigeren voor de kans dat een zaak in een bepaalde categorie van strafeisen valt, en het criterium van 'kennelijk niet eenvoudig' niet alleen toepassen op meervoudige kamerzaken maar op alle zaken, dan zien we een veel hoger percentage mogelijk eenvoudige zaken, namelijk 97,7%. Passen we dit percentage toe op de gegevens uit OMdata van het jaar 1999 (waarin dus alle strafzaken zijn opgenomen) dan komen we uit in de categorie strafeisen van 6-12 maanden op maximaal 20,3% van het totaal aantal meervoudige-kamerzaken dat mogelijk enkelvoudig zou kunnen worden afgedaan en in de categorie strafeisen van 12-24 maanden op 20,8% van het totaal aantal meervoudige kamerzaken. Aangezien we zoeken naar een maximum, kiezen we voor het hoogste percentage uit beide rekenmethoden, ofwel 20,3% en 25,2%.

Voor het berekenen van een ondergrens gaan we dieper op het materiaal in. Uit de SRM-gegevens bleek dat zeden- en andere geweldsmisdrijven en drugszaken in veel gevallen typische meervoudige kamerzaken zijn, niet alleen omdat zij relatief vaak een hoge strafeis kennen, maar ook omdat dit type zaken in bepaalde gevallen niet eenvoudig is. Uit de beperkte beschikbare zaakgegevens kwamen daarbij als indicatoren onder andere het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek, voorlopige hechtenis, aanvragen van rapportage, bekennen bij de politie, recidive en letsel bij het slachtoffer naar voren. Slechts enkele van deze kenmerken zijn ook in OMdata beschikbaar, namelijk het voorkomen van voorlopige hechtenis en het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek. Uit de homogeniteitsanalyse (figuur 2) bleek dat, althans in 1993/95, het instellen van een gerechtelijk vooronderzoek een redelijke indicator lijkt te zijn voor het feit of een zaak enkelvoudig of meervoudig is afgedaan. Om te bekijken welk type zaken vooral in aanmerking zou kunnen komen om, bij uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechter, bij de enkelvoudige kamer te worden aangebracht, richten we ons nu (in OMdata) derhalve op de strafeis en het al dan niet instellen van een gerechtelijk vooronderzoek. We maken gebruik van de cijfers uit het jaar 1999, net vóór de Wet Herziening Gerechtelijk Vooronderzoek en gegeven die voorwaarde zo recent mogelijk.
De strafeis is in OMdata niet volledig betrouwbaar gedocumenteerd. De eis ter zitting wordt soms helemaal niet in het gegevensbestand vastgelegd, soms ook worden wijzigingen niet doorgevoerd. Dat komt doordat OMdata in de eerste plaats bedoeld is als hulpmiddel bij het bedrijfsproces en er wat strafeis betreft geen noodzaak is tot volledige registratie. We krijgen daardoor te maken met een

Tabel 7: Zaken naar delictsoort in eerste aanleg afgedaan door meervoudige kamers in 1999 per categorie eis en al dan niet instellen GVO, n=12.821

	Eis onbekend of onduidelijk		Onv.vrh.str. <= 6 mnd, taakstraf, boete, andere eisen		Onv. vrh. str. > 6 mnd		Onv. vrh. str. > 1 jr. <= 2 jr		Onv. vrh. str. > 2 jr	
	%GVO	N	%GVO	N	%GVO	N	%GVO	N	%GVO	N
Geweldsmisdrijven	53	1336	59	1465	53	918	59	1003	79	967
Wv: Verkrachting	74	123	79	117	76	68	83	103	96	97
Aanr. der eerbh.	50	18	57	44	69	13	85	13	80	5
ov. seks. misdr.	48	146	60	195	60	75	76	59	73	41
Bedreiging	37	41	75	59	89	19	33	6	100	1
Misdr. tegen leven	71	280	67	327	61	191	72	289	85	396
Mishandeling	40	120	41	153	51	98	65	48	61	23
Dood/lich.letsel d.s.	80	5	13	8		0		0		0
Diefst. met geweld	44	550	55	507	42	402	40	428	71	374
Afpersing	51	53	45	55	54	52	60	57	67	30
Vermogensmisdrijven	26	873	26	1091	27	540	41	418	59	148
Wv: Valsheidsmisdr.	41	162	28	328	37	126	64	90	74	47
Eenv. diefstal	9	67	16	88	14	21	11	9	0	1
Diefst. d.m.v. braak	19	485	25	450	23	329	29	258	40	70
Ov. gekw. diefstal	22	50	21	48	32	19	54	13	75	4
Verduistering	57	21	20	20	17	6	67	3	100	2
Bedrog	29	28	33	45	10	10	50	16	75	4
Heling	48	60	29	112	41	29	72	29	80	20
Vernieling en openbare orde	48	295	60	282	65	110	79	107	88	124
Wv: Tegen openb. orde	45	125	53	102	60	35	84	37	89	73
Discriminatie		0	0	1		0		0		0
Gemeengev. delict	68	115	71	145	82	60	81	64	84	44
Tegen openb. gez.	23	30	39	23	15	13	33	6	100	7
Schennis der eerbh.	0	3	0	2		0		0		0
Vernieling	0	22	33	9	0	2		0		0
Overige misdrijven WSr	71	58	58	80	66	35	52	67	78	65
Wegenverkeerswet	1	92	0	301	8	13	0	10	0	2
Opiumwet	26	848	42	325	32	266	51	339	79	281
Wv: Harddrugs	26	782	46	230	30	222	49	309	78	267
Softdrugs	26	66	32	95	45	44	73	30	86	14
Wet wapens en munitie	33	15	33	15	50	4	50	8	33	3
Economische delicten en overige wetten	19	47	13	194	21	24	73	15	100	2
Onbekend	25	8	13	8	33	9	20	5	100	5
Totaal	38	3572	41	3761	43	1919	54	1972	78	1597

Bron: OMdata, WODC

vrij groot percentage zaken waarvan de eis niet bekend is, namelijk 28%.
De herkomst van de ontbrekende gegevens is echter voor een belangrijk deel gelegen in het feit dat een klein aantal arrondissementen nagenoeg geen eisen registreert. Bekijken we alleen de overige arrondissementen, dan vinden we nog slechts 15% zaken waarvan de eis onbekend is. Verder blijkt al dan niet registreren van de eis geen verband te houden met de hoogte van de opgelegde straf. Voorts wordt er minder geregistreerd bij vonnissen anders dan strafoplegging en bij voegingen ter zitting. Bij nadere beschouwing lijken de gegevens uit OMdata aldus een voldoende betrouwbare bron te zijn om onze schatting op te baseren.

Eerder werd vastgesteld dat geweldloze delicten (niet zijnde drugsdelicten) de meeste kans maken om bij uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter enkelvoudig te worden afgedaan. Uit tabel 7 blijkt dat geweldloze vermogensdelicten inderdaad een laag percentage gvo's hebben. Verder blijken de geweldsmisdrijven inderdaad een hoog, sterk bovengemiddeld percentage gvo's te hebben. *Binnen* de categorie geweldsdelicten valt op dat diefstal met geweld het laagste percentage gvo's kent, tenminste in de categorieën strafeisen van 6-12 maanden en 12-24 maanden. In de categorie eisen van zes maanden of minder (zaken die kennelijk niet eenvoudig zijn) is het percentage gvo's weer hoger. Dit duidt erop dat een deel van de diefstal-met-geweldzaken uit deze categorieën strafeisen mogelijk ook meer dan gemiddeld in aanmerking komt om enkelvoudig te worden afgedaan.
Delicten van het soort vernieling en openbare orde die bij de meervoudige kamer zijn aangebracht hebben een hoog percentage gvo's. Zij lijken daarom in mindere mate in aanmerking te komen voor enkelvoudige afdoening. Bij harddrugsdelicten zien we echter eenzelfde patroon als bij diefstal met geweld: een benedengemiddeld percentage gvo's in de categorie strafeisen 6-12 maanden, en een bovengemiddeld percentage gvo's in de categorie eisen van zes maanden of minder. Over de overige categorieën van misdrijven is niet veel te zeggen, omdat het om tamelijk exotische delicten gaat of omdat de aantallen zaken in de categorieën strafeisen van meer dan zes maanden erg gering zijn.

Deze bevindingen pleiten ervoor om naast vermogensdelicten, ook diefstal met geweld en harddrugszaken als delictcategorieën aan te wijzen die een verhoudingsgewijs grote kans zouden maken om eventueel enkelvoudig te worden afgedaan bij uitbreiding van de competentiegrens van de enkelvoudige kamer. Bij het bepalen van een ondergrens moeten we een *zuinige* schatting maken. Daarom stellen we dat alleen van de delictcategorieën vermogen (inclusief diefstal met geweld) en de harddrugszaken met een strafeis van 6-12 maanden *alle* mogelijk eenvoudige zaken inderdaad enkelvoudig zouden kunnen worden afgedaan en van de overige categorieën *de helft* daarvan. Als percentage 'mogelijk eenvoudig' geldt daarbij 100 minus de proportie meervoudige-kamerzaken met een bekende strafeis van zes maanden of minder binnen een delicttype. Zodoende vinden we voor de categorie strafeisen van 6-12 maanden een ondergrens van 10,4% en voor de categorie 12-24 maanden 9,7% meervoudige kamerzaken die enkelvoudig zouden kunnen worden afgedaan.

Samenvattend komen we uit op 10 tot 20% meervoudige kamerzaken die enkelvoudig zouden kunnen worden afgedaan bij uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter tot een jaar, en nog eens 10 tot 25 % bij uitbreiding tot twee jaar. Passen we deze percentages toe op de afdoeningscijfers van 2002, totaal 15.376 zaken, dan gaat het om vijftienhonderd à drieduizend zaken bij uitbreiding tot een jaar, en drie à zevenduizend zaken bij uitbreiding tot twee jaar.[13] De grootste toestroom, in absolute aantallen, naar de enkelvoudige kamers zal volgens deze berekening komen van diefstal-met-geweldzaken, gevolgd door diefstal-door-middel-van-braak- en harddrugszaken.

Uiteraard spelen meer factoren een rol bij het aanbrengen van zaken bij de enkelvoudige of meervoudige kamer dan die in cijfermatige overzichten voorhanden zijn. Een nauwkeurige(r) schatting lijkt ons met de huidige beschikbare bronnen echter nauwelijks mogelijk.

2.7 Kwantitatieve gevolgen van uitbreiding van de bevoegdheid in appèl

Bij wet van 4 juli 2002 is de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer behalve in eerste aanleg ook in appèl verruimd, namelijk van louter kantonzaken naar zaken waarin de politierechter in eerste aanleg een gevangenisstraf van 6 maanden of minder heeft opgelegd.
We zagen al dat hoe hoger de eis en de opgelegde gevangenisstraf, hoe hoger de kans dat een der partijen appèl aantekent (tabel 2). De vraag die in deze paragraaf aan de orde komt, betreft het aantal zaken waar het dan om gaat, op basis van recente gegevens daarover.

Tabel 8: Instellen van hoger beroep bij misdrijfzaken, door de rechtbank in eerste aanleg afgedaan in 2001

	Percentage hoger beroep	Aantal zaken hoger beroep
Enkelvoudige kamers		
Anders dan onv. vrh. straf	4,2	3.712
Onv. vrh. str. <= 6 mnd.	11,2	2.539
Totaal	5,6	6.251
Meervoudige kamers		
Anders dan onv. vrh. straf	12,3	675
Onv. vrh. str. <= 6 mnd.	13,2	324
Onv. vrh. str. > 6 mnd, <= 1 jr.	19,7	479
Onv. vrh str. > 1 jr, <=2 jr.	21,7	478
Onv. vrh. str. > 2 jr.	49,9	743
Totaal	19,2	2.699
Totaal	9,7	8.950

Bron: OMdata, WODC

13 Uitbreiding competentie enkelvoudige kamer tot en met een jaar: 1599 - 3121 zaken; uitbreiding tot en met twee jaar: 3.090 - 6.996 zaken.

Tabel 8 toont dat een verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer in hoger beroep tot 6 maanden gevangenisstraf de overgrote meerderheid van de hoger beroepzaken *zou kunnen* afdekken, namelijk alle politierechterzaken, ofwel 6.251 zaken (in 2001). Dat is 70% van het totaal (exclusief kantonappèls). Het is redelijk te veronderstellen dat bij hernieuwde afweging een deel van deze zaken niet-eenvoudig van aard te noemen is. Omdat het hier gaat om politierechterzaken kiezen we het hoge percentage 'mogelijk eenvoudige' zaken: 97,7%. Het aantal hoger beroepzaken met een strafeis van zes maanden of minder dat enkelvoudig zou kunnen worden afgedaan komt daarmee op 6.109 zaken, ofwel 68% van het totaal aantal hoger beroepen (exclusief kantonappèls). Dit percentage dient als een bovengrens te worden gezien. Het schatten van een ondergrens is door gebrek aan gegevens bij hogerberoepzaken niet goed mogelijk.

2.8 Conclusie

Op basis van de beschikbare gegevens uit 1993/95 zijn enkele duidelijke verschillen waarneembaar in de zaken die een strafeis tot en met zes maanden kennen, en de zaken met een strafeis tussen zes maanden en een jaar. Voor de tweede groep geldt dat het percentage zaken waarin een gerechtelijk vooronderzoek is ingesteld hoger is, evenals het percentage zaken waarin rapportage is aangevraagd en het percentage zaken waarin voorlopige hechtenis heeft plaatsgehad. Daarnaast wordt er beduidend minder conform de eis gevonnist en is het aantal hoger beroepen groter. Behalve met het type delict blijken deze zaken ook samen te hangen met de kwestie of een zaak enkelvoudig of meervoudig wordt aangebracht. Zeden- en overige geweldzaken zijn veelal typische meervoudige kamerzaken. We kunnen concluderen dat uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter van een half jaar naar een jaar de meervoudige kamer zou kunnen ontlasten met betrekking tot vermogensdelicten (vooral diefstal door middel van braak), waaronder een gedeelte diefstal met geweld, en harddrugsdelicten. Uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter naar twee jaar leidt mogelijk tot een verschuiving van de meervoudige naar de enkelvoudige kamer van dezelfde delictcategorieën, met mogelijk een verhoudingsgewijs kleinere bijdrage van de harddrugsdelicten.
Kwantificering van de gevolgen van uitbreiding van de competentiegrens is door het gebrek aan informatie een ingewikkelde zaak. Om deze reden wordt voor beide mogelijke uitbreidingen een boven- en een ondergrens gegeven. Het zou bij uitbreiding tot een jaar kunnen gaan om een leniging van de meervoudige kamers van 10 tot 20% van het aantal daar aangebrachte zaken. Bij uitbreiding tot twee jaar zou het kunnen gaan om nog eens 10 tot 25%. De meeste winst in absolute aantallen wordt vermoedelijk behaald bij respectievelijk diefstal-met-geweldzaken, gevolgd door diefstal-door-middel-van-braak- en harddrugszaken. Uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer in hoger beroep naar zaken die in eerste aanleg door de politierechter zijn afgedaan met een

gevangenisstraf van zes maanden of minder, betekent volgens de hier gehanteerde schattingsmethode dat maximaal 68% van het totale aantal hoger beroepzaken enkelvoudig zou kunnen worden afgedaan.

3 Een beeld van de ervaringen, verwachtingen en opvattingen uit de rechtspraktijk

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt inzicht gegeven in de ervaringen, verwachtingen en opvattingen van de rechterlijke macht en advocatuur ten aanzien van de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter tot het opleggen van een vrijheidsstraf van twee jaar. Daarnaast komt aan de orde hoe wordt aangekeken tegen een verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het gerechtshof. Dit zal gebeuren aan de hand van een aantal thema's.
Eerst wordt ingegaan op de vraag hoe in de strafrechtelijke praktijk wordt omgegaan met de bevoegdheid van de politierechter en hoe de verwachtingen hieromtrent zijn voor de toekomst. Achtereenvolgens wordt gekeken wanneer in de huidige situatie zaken worden aangebracht bij de politierechter en welke invloed de verruiming hierop zal hebben. Daarna wordt ingegaan op de rol van andere relevante criteria naast de strafmaat zoals de vraag of de zaak van eenvoudige aard is.
Het tweede hoofdthema betreft 'De werkzaamheden van de strafrechter'. Onder dit thema zal een aantal onderwerpen aan de orde komen waaronder de deskundigheid van rechters, doorverwijzing naar de meervoudige kamer en aantrekkelijkheid van het werk van de politierechter.
Vervolgens wordt in de paragraaf over de bedrijfseconomische aspecten ingegaan op de mate waarin een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter winst zal opleveren in de zin van snelheid van afhandeling van zaken en kostenbesparing.
Daarna worden de voor- en nadelen van een verruiming opgesomd die uit de interviews naar voren zijn gekomen. In diezelfde paragraaf wordt ook aangegeven in hoeverre de geïnterviewden het wenselijk vinden dat de bevoegdheid van de politierechter wordt verruimd tot één dan wel twee jaar. In de paragraaf die daarop volgt komt de verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof aan de orde. Het hoofdstuk eindigt met een samenvatting van de bevindingen.
De oorspronkelijke bedoeling was om eerst een beeld te geven van de ervaringen in de rechtspraktijk ten aanzien van een al dan niet verruimde bevoegdheid van de politierechter om vervolgens in te gaan op de verwachtingen en daarna op de opvattingen ten aanzien van de verruiming van deze bevoegdheid. Dit onderscheid tussen ervaringen, verwachtingen en meningen bleek in de praktijk niet altijd goed te maken, mede omdat de geïnterviewden dit onderscheid lang niet altijd strikt hanteren. Desondanks is in dit hoofdstuk zo goed mogelijk geprobeerd om bij de uitlatingen van geïnterviewden aan te geven of het gaat om ervaringen, verwachtingen of opvattingen.

3.2 Aanbrengen zaken bij de meervoudige kamer of de politierechter

Tijdens de vraaggesprekken is aan de orde gekomen wat in de huidige situatie de belangrijkste criteria zijn die bepalen of een zaak bij de meervoudige kamer of de politierechter wordt aangebracht.
Gekeken werd in hoeverre de wettelijke criteria van 'eenvoud' en 'zes maanden' in de praktijk werden gehanteerd. Dit blijkt per arrondissement te verschillen. In de grote arrondissementen waar een gebrek aan zittingcapaciteit is, is de strafmaat bepalend. Volgens drie rechters, een officier en een advocaat worden in die grote arrondissementen weinig zaken bij de meervoudige kamer aangebracht zuiver vanwege de ingewikkeldheid.
Daarnaast worden volgens vier respondenten in die grotere rechtbanken veel zaken afgewaardeerd. Dat betekent dat de officier van justitie eigenlijk meer dan zes maanden wilde eisen, maar ervoor kiest om de eis te verlagen zodat de zaak door de politierechter kan worden afgehandeld. Dat gebeurt wanneer zaken te lang op de plank liggen en de meervoudige kamer geen ruimte heeft op de zitting. De afwaardering past in de 'lik op stuk'-cultuur. Een officier van justitie gaf aan dat afwaardering met name gebeurt bij "opgestapelde" drugsgerelateerde autokraken en woninginbraken gepleegd door de zogenaamde draaideurcriminelen. Ook worden volgens de advocaat-generaal en een rechter veel zaken vanwege capaciteitsgebrek geseponeerd.
Een raadsheer en een advocaat zijn van mening dat vanwege de afwaardering de grens van zes maanden een *beperking* is, omdat een officier van justitie in zo'n zaak eigenlijk meer dan zes maanden zou willen eisen, maar dat niet kan doen vanwege de beperkte bevoegdheid van de politierechter.
In de kleinere arrondissementen is de strafmaat minder bepalend. Daar speelt de ingewikkeldheid volgens twee rechters en een officier van justitie een belangrijkere rol.
Andere relevante factoren die volgens respondenten in die arrondissementen naast de ingewikkeldheid relevant zijn voor de vraag of een zaak wel of niet door de politierechter kan worden afgedaan, zijn de impact op het slachtoffer, recidive, criminele organisatie, de omvang van het delict, de schok voor de maatschappij, afwaardering en of een zaak weinig vóórkomt, dus uitzonderlijk is. Vijf respondenten noemen *'commotie',* dus of een zaak veel stof doet opwaaien, als belangrijk criterium voor de vraag of een zaak in aanmerking komt voor behandeling door de politierechter. Publiciteit speelt daarbij een belangrijke rol. Bij één van de grote rechtbanken is dit echter geen relevante factor.

3.3 Onderscheidende criteria: eenvoud

Om meer inzicht te krijgen in de factoren die een rol spelen bij de vraag of een zaak in aanmerking komt voor behandeling door de politierechter is aan respondenten een aantal criteria voorgelegd die zouden kunnen samenhangen met de vraag of een zaak uit een oogpunt van bewijs en/of straftoemeting te

ingewikkeld is om door de politierechter te worden afgedaan.
Aan de respondenten is gevraagd of voorlopige hechtenis, voeging van zaken, voeging van het slachtoffer in het proces, een ontkennende verdachte, het getuigenverhoor ter zitting, een rapportage over de verdachte (psychiatrisch rapport) en de duur van het proces (zaak herhaalde malen geschorst) relevante criteria zijn bij de vraag of een zaak eenvoudig genoeg is om door de politierechter te kunnen worden afgedaan.
Voorlopige hechtenis, voeging van zaken, voeging van het slachtoffer, getuigenverhoren ter zitting, duur van het proces zijn volgens de meeste respondenten geen onderscheidende criteria. Ook de politierechter handelt zaken waarbij deze factoren een rol spelen af.
Of een verdachte ontkent of niet is op zichzelf niet een bepalend criterium. Ontkennende verdachten komen ook vaak bij de politierechter, want ook dan kan een zaak eenvoudig zijn als er bijvoorbeeld genoeg getuigen zijn.
Ontkenning maakt een zaak volgens vier respondenten bewijstechnisch wel lastiger. In samenhang met andere factoren kan een zaak dan naar de meervoudige kamer worden gestuurd.
Zes geïnterviewden beschouwen een rapportage van een verdachte, dus een psychiatrisch of psychologisch rapport, als een onderscheidend criterium. Als er een psychiatrische rapportage is, wordt vaak een maatregel opgelegd, zoals TBS. Het beleid is dat de politierechter deze maatregel niet kan opleggen. Twee rechters geven aan dit zo te willen houden. Een officier van justitie en een rechter vinden dat de politierechter wel de SOV-maatregel (Strafrechtelijke Opvang Verslaafden) en TBS met voorwaarden op zou kunnen leggen. De SOV-maatregel, waarbij iemand voor twee jaar naar een inrichting wordt gestuurd, wordt gezien als het laatste redmiddel voor ernstig verslaafde draaideurcriminelen die stelselmatig voor overlast in de maatschappij zorgen. Volgens de officier van justitie kan een politierechter dit prima doen omdat het veelal gaat om eenvoudige zaken. Een rechter gaf aan niet te willen dat een politierechter in de toekomst een vrijheidsbenemende maatregel kan opleggen.
Een officier van justitie en een rechter zijn van mening dat een psychiatrische rapportage het bepalen van de strafmaat ingewikkelder maakt omdat het gaat om een verdachte met psychische problemen.
Volgens de andere respondenten heeft een rapportage van de verdachte geen invloed op de ingewikkeldheid en is het dus geen onderscheidend criterium. Het soort zaken waarin om een rapport wordt gevraagd zijn volgens hen vaak de ernstiger delicten en dus de meervoudige kamerzaken. Bij een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter zullen er dus mogelijk meer rapportages door de politierechter worden beoordeeld.
Bij drie interviews met rechters is het gerechtelijk vooronderzoek (GVO) aan de orde gekomen. Een GVO kan volgens twee rechters een indicator zijn dat het gaat om een ingewikkelde zaak, maar dat betekent volgens hen niet dat de zaak in aanmerking komt voor behandeling door de meervoudige kamer. Bij een GVO is er volgens een van de twee rechters vaak wel iets bijzonders aan de hand.
Er worden bijvoorbeeld psychiatrische of psychologische rapportages

aangevraagd of getuigen verhoord. Volgens een andere rechter is het GVO helemaal geen relevant criterium. Bij GVO's gaat het volgens deze rechter vaak om zwaardere, maar niet om ingewikkeldere zaken.
Naast bovenstaande criteria met betrekking tot de ingewikkeldheid van de zaak noemden twee respondenten nog een paar andere. Voor de ingewikkeldheid van een zaak is volgens een officier van justitie verder van belang dat er bijzondere opsporingsbevoegdheden zijn gebruikt. Volgens een rechter kan een zaak te ingewikkeld zijn om door de politierechter te worden afgedaan wanneer getuigen tegengestelde verklaringen hebben afgelegd. Ook juridische problemen zijn in dit verband relevant. Zo komt het voor dat een advocaat van een verdachte met principiële verweren komt: Hij stelt bijvoorbeeld dat hetgeen de verdachte ten laste wordt gelegd niet strafbaar is.

3.4 Soort zaken specifiek

Uit het kwantitatieve gedeelte van dit onderzoeksverslag (hoofdstuk 2) blijkt dat zedenzaken, geweld tegen personen, diefstal met geweld en Opiumwet-delicten in de huidige situatie voornamelijk door de meervoudige kamer worden afgedaan. De vraag is in hoeverre dit soort zaken (zie voor een beschrijving van enkele voorbeelden de bijlage) na een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter tot één dan wel twee jaar in aanmerking komt voor behandeling door de politierechter. Om daar inzicht in te krijgen moet gekeken worden naar het huidige beleid en de toekomstige verwachtingen ten aanzien van dit type zaken.
Twee advocaten vonden dat behalve Opiumwet-delicten, ondergenoemde zaken na een verruiming alleen in aanmerking komen voor behandeling door de politierechter als een verdachte heeft bekend.

Zedenzaken
Uit zes interviews met leden van de zittende en staande magistratuur komt naar voren dat zedenzaken van de vier genoemde zaken het minst in aanmerking komen voor behandeling door de politierechter. Zedenzaken zijn volgens respondenten bewijsrechtelijk ingewikkelde zaken omdat er vaak geen getuigen bij waren toen het strafbare feit werd gepleegd en er dus meestal alleen een verklaring is van het slachtoffer tegenover die van de dader. De dader ontkent bovendien bijna altijd. Daarnaast hebben deze zaken veel impact op het slachtoffer. De setting van de meervoudige kamer past volgens een rechter beter bij zedenzaken omdat daarmee aangegeven wordt dat men de zaak belangrijk vindt. Volgens een rechter en een officier van justitie worden bij de grotere arrondissementen de zaken tot zes maanden wel allemaal bij de politierechter aangebracht. Ze worden echter niet vaak afgewaardeerd. Bij andere arrondissementen worden de zedenzaken, op de heel lichte ontuchtzaken na, eerder bij de meervoudige kamer aangebracht.

Een officier van justitie vertelde dat zedenzaken per definitie naar de meervoudige kamer gaan, ook bij een lagere eis dan zes maanden, tenzij het gaat om een potloodventer. De reden is dat zo'n zaak tijd kost, er slachtoffers in de zaal zijn en er vaak sprake is van een verdachte met psychische problemen.

Geweld tegen personen
Geweldszaken zijn volgens twee rechters niet zo geschikt voor de enkelvoudige kamer omdat ze ingewikkeld zijn, gevoelig liggen voor het slachtoffer en er geen adequate oriëntatiepunten voorhanden zijn. De andere rechters zien geen grote problemen bij deze zaken. Bij dit type zaken wordt volgens een rechter het meest doorverwezen naar de meervoudige kamer. Bewijsrechtelijk kunnen deze zaken volgens een officier van justitie ingewikkeld zijn omdat het moeilijk is erachter te komen wie van de groep wat heeft gedaan. Het is volgens een rechter bij deze zaken moeilijk om de hoogte van de straffen te bepalen, met name bij mishandeling binnen een relatie. De persoonlijke opvattingen van rechters zijn volgens een rechter heel bepalend omdat sommige rechters sneller van slag zijn door een klap dan anderen. Volgens een officier gaat het vanaf 18 maanden bijvoorbeeld om het steken met een mes. Dan zijn er meer rechters nodig vanwege impact en ingewikkeldheid.

Diefstal met geweld
Diefstal-met-geweldzaken hebben volgens twee rechters vaak een enorme impact op het slachtoffer en kunnen in die gevallen beter door de meervoudige kamer worden behandeld. De andere rechters zien geen grote problemen bij deze zaken. Een officier van justitie merkte op dat behandeling door een politierechter minder problematisch is bij het criminele milieu dan als het gaat om 'gewone burgers'.

Opiumwet-delicten
Opiumwet-delicten komen van de vier genoemde zaken volgens alle respondenten het meest in aanmerking voor afhandeling door de politierechter. Dit zijn volgens hen eenvoudige zaken waarbij niet direct slachtoffers zijn betrokken. Volgens bijna alle respondenten kunnen deze zaken met een eis tot een jaar zonder veel problemen door de politierechter worden afgedaan. Volgens een officier van justitie en drie rechters kunnen zelfs de drugszaken met een gevangenisstraf tot twee jaar prima door de politierechter worden afgedaan.

3.5 Winst verruiming gekoppeld aan het soort zaken

In deze paragraaf komt aan de orde welk type zaken volgens respondenten in theorie de grootste winst zullen opleveren na een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter. In tegenstelling tot de vorige paragraaf ligt hier dus meer de nadruk op de *hoeveelheid* zaken.

Straatroven, beroving winkeliers, steekpartijen, Opiumwet-delicten, uitgebreide heling, zedendelicten en veel vermogensdelicten (bijv. oplichting, vervalsing cheques) zijn zaken die volgens een rechter en een officier van justitie met name in aanmerking zullen komen voor afdoening door de politierechter bij een verruiming naar één dan wel twee jaar. In de kleinere arrondissementen zullen volgens de geïnterviewden echter na een verruiming niet alle zaken door de politierechter worden behandeld waarvoor hij gezien de geëiste straf bevoegd is. Een officier van justitie verwacht dat andere zaken dan de eenvoudige na een verruiming waarschijnlijk niet bij de politierechter zullen worden aangebracht. Het criterium van eenvoud zal niet worden opgerekt.
De winst van een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter tot één dan wel twee jaar gevangenisstraf zal dus in de arrondissementen waar de werkdruk lager is met name moeten worden gezocht in *eenvoudige* zaken waar de strafmaat bepalend is. Volgens respondenten gaat het dan met name om het volgende type zaken:

1 Volgens twee rechters, een officier van justitie en een advocaat gaat het bij het gros van de zaken tot één dan wel twee jaar om *vermogenscriminaliteit*, bijvoorbeeld tasjesroof met beperkt geweld en inbraak. Veel opgestapelde bedrijfsinbraken en autokraken, die nu door de meervoudige kamer moeten worden behandeld omdat er teveel delicten zijn gepleegd, kunnen volgens respondenten na een verruiming van de bevoegdheid naar de politierechter. Woninginbraken liggen volgens een officier van justitie iets gevoeliger vanwege de grote ernst en impact op slachtoffer. Die gaan eerder naar de meervoudige kamer dan bedrijfsinbraken en autokraken.
2 Volgens twee rechters en twee officieren van justitie zullen *Opiumwet-delicten* voor veel winst zorgen.

3.6 Werkzaamheden van de strafrechter

Deskundigheid: eisen aan de persoon van de politierechter
Een rechter en een officier van justitie refereren aan de intrede van de politierechter in 1921. Er zou toen zijn gezegd dat alleen heel ervaren rechters politierechter konden worden. Volgens drie rechters, een officier van justitie en een raadsheer is er een gebrek aan ervaren politierechters. De genoemde respondenten beschouwen dit als een belangrijk knelpunt voor de verruiming. Als er niet genoeg ervaren politierechters zijn, zal de winst die wordt beoogd met de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter niet volledig kunnen worden waargemaakt. Alle respondenten vinden het namelijk belangrijk dat niet wordt getornd aan de eisen die aan de politierechter worden gesteld. Volgens twee rechters en een officier van justitie kunnen *ervaren* rechters eventueel wel zaken tot twee jaar als unus afhandelen.
Een aantal rechters geeft aan dat er een duidelijk verschil is tussen hoeveel ervaring als strafrechter een politierechter eigenlijk zou moeten hebben en hoeveel ervaring hij in de praktijk heeft. Respondenten verschillen van mening

over wanneer een politierechter ervaren is. De door de respondenten genoemde gewenste ervaring varieert van zeven maanden tot vijf jaar. Een raadsheer geeft aan dat de praktijk is dat iemand noodgedwongen na vijf maanden politierechterzittingen gaat doen. Een andere rechter vertelt dat deze na twee maanden al politierechterzittingen deed. Vijf jaar ervaring in de strafrechtspraktijk vindt deze rechter daarentegen wenselijk. Politierechterzittingen zijn volgens de geïnterviewde de moeilijkste zittingen omdat de zaken niet per se eenvoudiger zijn dan de meervoudige kamerzaken en je direct een beslissing moet nemen. Naar de mening van geïnterviewde zal je als politierechter niet snel kiezen voor een schriftelijke beslissing omdat de voorbereiding voor de volgende zitting anders in het gedrang komt. In twee rechtbanken kwamen de wenselijke ervaring en de praktijk beter overeen.
Een belemmering voor het hebben van genoeg ervaren politierechters is volgens een rechter het *roulatiesysteem*. Rechters gaan in beginsel na een paar jaar naar een andere sector. Daarnaast zei een rechter dat veel ervaren rechters na een paar jaar naar het gerechtshof vertrekken.
Volgens twee rechters die op de *Nederlandse Antillen* rechter waren geweest, is de voorwaarde om daar rechter te worden dat je als strafrechter in Nederland drie of vier jaar ervaring in de strafsector hebt opgedaan. Ook binnen de vestiging Schiphol van rechtbank Haarlem zijn de rechters ervaren.
Een raadsheer zei dat de onervarenheid van rechters bij een verruiming van de bevoegdheid nog een groter nadeel is, omdat het erger is als iemand ten onrechte een jaar krijgt opgelegd dan ten onrechte twee maanden.
Een advocaat ziet het *disfunctioneren van sommige rechters* als een groot knelpunt en vindt de voorgenomen verruiming daarom een slecht idee. Hij zegt dat bij elke rechtbank één of twee politierechters werken die niet goed functioneren. Dat kunnen volgens hem ook ervaren rechters zijn. De andere drie advocaten bevestigen dit beeld niet. Ook is er volgens een rechter geen groot risico voor het disfunctioneren van rechters omdat er in de rechterlijke organisatie op elkaar wordt gelet: er zijn intervisieprojecten in het hele land en men gaat bij elkaars zittingen kijken, bij voorkeur bij ervaren rechters. De advocaat-generaal bevestigt dit beeld. Hij merkt op dat er tegenwoordig meer intercollegiaal overleg is en minder thuiswerkende rechters. Dat maakt de kans op disfunctioneren kleiner dan vroeger.
Volgens vier rechters zal je meer *ervaren* politierechters op de zittingen moeten zetten als de bevoegdheid van de politierechter wordt verruimd. Volgens een rechter zal aan de opleiding van rechters meer energie moeten worden besteed omdat er meer op het spel staat.
Een rechter vertelde dat er afspraken waren gemaakt dat als het OM ook zaken met een eis tot een jaar gaat aanbrengen bij de politierechter, er twee soorten politierechterzittingen zullen komen: een reguliere politierechterzitting waarin zaken tot zes maanden worden afgehandeld en een politierechter plus waar de zaken tot één jaar worden afgehandeld. De politierechter 'plus' zitting zal alleen worden gedaan door ervaren politierechters. Dit zijn de mensen die anders de meervoudige kamer voorzitten, vaak de vice-presidenten. Als nadeel gaf hij

daarbij aan dat indien je de voorzitter van de meervoudige kamer als politierechter 'plus' laat zitten, er minder opleidingsmogelijkheden zijn voor jongere rechters.
Twee leden van de rechterlijke macht zien de ervaring van rechters *niet* als een knelpunt bij de verruiming. Een rechter die op de Nederlandse Antillen heeft gezeten, vindt dat je zaken met een eis tot twee jaar ook door minder ervaren politierechters kunt laten afdoen.

3.7 Verwijzing naar de meervoudige kamer

Formeel kan een politierechter een zaak verwijzen naar de meervoudige kamer als hij deze te ingewikkeld vindt. Volgens drie rechters en een raadsheer is de praktijk dat de rechters daar heel terughoudend in zijn. De meeste respondenten geven aan dat rechters zich in de praktijk bezwaard voelen om door te verwijzen, omdat ze weten dat er capaciteitsproblemen zijn bij de meervoudige kamers. Rechters willen hun collega's niet met extra werk opzadelen. De rechters die soms verwijzen zijn volgens een rechter en een officier van justitie vaak onervaren rechters of plaatsvervangers. Bovendien worden volgens een andere rechter de gerechten beoordeeld op het aantal zaken dat wordt afgedaan per jaar. Een rechter noemt behalve de capaciteitsproblemen als tweede reden voor het niet verwijzen dat het gebrek aan raadkameroverleg wordt gecompenseerd bij het wekelijkse lunchoverleg met de sectie, waar de ingewikkelde zaken worden doorgesproken. Dat is volgens de geïnterviewde in het algemeen voldoende compensatie voor het als unus zitten. In de vestiging Schiphol van rechtbank Haarlem wordt alleen verwezen indien het gewicht van de gesmokkelde drugs hoger blijkt te zijn dan een kilo. Vijf mensen uit de rechterlijke macht en een advocaat verwachten dat er waarschijnlijk meer zaken zullen worden verwezen door de politierechter naar de meervoudige kamer als de bevoegdheid wordt verruimd. Als redenen noemen twee rechters dat rechters zich bij hogere straffen minder goed fouten durven te veroorloven omdat er meer op het spel staat voor de verdachte.

3.8 Straftoemeting, richtlijnen en overleg

Vijf respondenten verwachten dat de *eenheid* in de hoogte van de straf zal verminderen na een verruiming. Volgens een rechter is het het meest ingewikkeld om als unusrechter de *strafmaat* te bepalen omdat de persoonlijke opvattingen hierbij heel bepalend zijn. Sommige rechters zijn volgens geïnterviewde sneller van slag door een klap dan anderen en komen tot andere beslissingen. De meervoudige kamer zorgt volgens bovengenoemde rechters voor eenheid in de straftoemeting. Met name is dit het geval bij een wisselende kamersamenstelling. Landelijke oriëntatiepunten werken volgens hen niet vervangend voor raadkameren. In een combinatie van drie vallen extremen in beslissingen weg.

De meervoudige kamer heeft een matigend effect zowel naar boven als naar beneden. Een advocaat zegt dat hij bij een politierechter altijd weet wat er qua strafmaat uitkomt. Bij drie rechters is dit volgens hem niet het het geval doordat er discussie plaatsvindt in de raadkamer, wat hij positief vindt. Volgens de advocaat-generaal wordt bij hogere straffen zoals twee jaar het risico groter voor overreactie en onderreactie van rechters. Met onderreactie bedoelt hij dat er rechters zijn die moeite hebben met vrijheidsstraffen opleggen en dus lagere straffen opleggen. Volgens hem kun je hen beter in combinatie zetten. Dat compenseert het mechanisme dat rechters weglopen voor hun verantwoordelijkheid. Overreactie betekent dat sommige rechters meer gevangenisstraf opleggen dan gerechtigd is, bijvoorbeeld bij onbeschofte verdachten. Dit nadelige effect van over- en onderreactie wordt volgens hem nog sterker als politierechters hogere straffen kunnen opleggen. Bij drie maanden is er volgens hem overheen te komen, maar bij anderhalf jaar wordt het erger als de rechter ernaast zit. Een raadsheer relativeert dit probleem. Hij meent dat de uniformiteit geen principiële belemmering is om af te zien van verruiming. Volgens hem is het geen waarborg voor uniformiteit als drie mensen over een zaak praten. Ook bij een vaste kamersamenstelling zijn er volgens hem verschillen tussen de kamers bij het bepalen van de hoogte van de straf.
Het *intercollegiaal overleg en richtlijnen,* de *oriëntatiepunten*, worden door vier rechters gezien als belangrijk instrumenten om de alleensprekende rechter te laten functioneren. Een deel van het raadkameroverleg wordt vervangen door richtlijnen.
Volgens twee rechters is het voor de kwestie of de bevoegdheid van de politierechter kan worden verruimd van groot belang of er *interne richtlijnen* zijn voor de zaken die dan onder de bevoegdheid van de politierechter zullen vallen. Op de zwaardere zaken tussen één en twee jaar kun je volgens sommige rechters minder goed oriëntatiepunten loslaten dan op de bulkzaken die de politierechter in de huidige situatie afhandelt. Bij die zwaardere zaken is volgens een rechter juist wel veel behoefte aan houvast.
Een ander knelpunt is volgens een rechter dat als de bevoegdheid van de politierechter wordt verruimd het moeilijker wordt *beleid te maken* voor de straftoemeting. Er zullen dan namelijk meer politierechters zijn waardoor het moeilijker is om te komen tot consensus en draagvlak.

3.9 Aantrekkelijkheid van het werk

Uit de interviews blijkt dat er zowel voordelen als nadelen zijn verbonden aan de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter als het gaat om de aantrekkelijkheid van het beroep.
Het merendeel van de rechters is van mening dat de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter geen nadelen zal hebben voor de aantrekkelijkheid van de functie van politierechter, omdat bijna alle rechters het boeiend vinden om politierechter te zijn. Als politierechter kun je volgens een rechter

directer communiceren met de verdachte dan in een meervoudige kamer. Een andere rechter geeft aan dat je als politierechter geen bijzit meer bent; je hebt het heft in eigen hand. De verruiming heeft volgens twee rechters *voordelen* omdat dan de variëteit in zaken zal toenemen en er een groter scala is aan beslissingen die je kunt nemen.
Een nadeel voor de aantrekkelijkheid dat wordt genoemd door twee rechters en een raadsheer is dat de politierechter na de verruiming zwaardere zaken krijgt en dus een grotere verantwoordelijkheid, wat de druk op rechters verhoogt. Volgens een rechter is het feit dat het leuk is om politierechter te zijn gekoppeld aan het feit dat je als politierechter niet zulke zware straffen oplegt.
Een andere rechter denkt dat de verruiming bovendien nadelige invloed kan hebben op de aantrekkelijkheid van het werk voor jongere rechters in de meervoudige kamer. Een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter tot twee jaar betekent dat er minder 'lichte' zaken zijn voor de meervoudige kamer en dat het voor beginnende rechters in de meervoudige kamer zwaar is om meer dan twee jaar gevangenisstraf op te leggen. Hij vindt dat bovendien niet gewenst voor de vorming en opleiding van nieuwe strafrechters.

3.10 Bedrijfseconomische aspecten

Aan de respondenten is gevraagd of ze verwachten dat de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter tot respectievelijk één dan wel twee jaar invloed zal hebben op de snelheid waarmee zaken kunnen worden afgehandeld. Volgens alle respondenten zal de verruiming zeker winst opleveren omdat meer zaken bij de politierechter kunnen worden aangebracht in plaats van bij de meervoudige kamer. Er zijn dus in beginsel twee rechters minder nodig voor die zaken. Er zullen daardoor minder zaken op de plank blijven liggen en zaken zullen sneller kunnen worden afgehandeld. Idealiter worden drie keer zoveel zaken afgedaan. In plaats van drie rechters die nu één zaak afdoen zouden er drie rechters ieder een zaak kunnen afdoen.
Er wordt nog een aantal andere bedrijfseconomische voordelen genoemd: volgens een rechter kunnen zaken iets sneller worden behandeld. Als politierechter heb je geen tijd nodig voor het raadkameren en je doet mondeling uitspraak. De politierechter is volgens hem bovendien vaak slagvaardiger.
Een rechter geeft aan dat hij soms een politierechterzaak doet die ook een rechter met twee jaar ervaring had kunnen doen. Na een verruiming zou hij als zeer ervaren rechter de zwaardere zaken kunnen doen.
Volgens een officier van justitie zal een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter het opleggen van hogere straffen bij veelplegers mogelijk maken. Dit zal rechterlijke capaciteit schelen omdat de doorlooptijd van veelplegers korter zal worden. Mensen zitten dan immers langer vast en dus zie je ze een tijdje niet terug op de zitting. Nu zie je ze als rechter bij wijze van spreken eens in de twee weken op de zitting verschijnen, wat volgens de geïnterviewde veel capaciteit kost.

De meeste respondenten verwachten niet dat de ideale winst (een verdriedubbeling in de afhandeling) in de praktijk volledig zal worden waargemaakt. Volgens twee raadsheren zal een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter tot één jaar weinig tijdwinst opleveren omdat die zaken in de huidige situatie al bij de politierechter terechtkomen vanwege de afwaardering.
Tijdsduur per zaak: volgens twee rechters en een officier van justitie zal de tijdsduur van een zitting van de politierechter langer duren bij de zwaardere zaken tot één dan wel twee jaar. Er kunnen dus minder zaken op een politierechterzitting worden geplaatst dan nu het geval is. Wanneer zaken zwaarder worden, zal de behandeling ter zitting in plaats van een kwartiertje bijvoorbeeld een half uur gaan duren. Er zullen bij gevoegde zaken meer zaken besproken moeten worden en meer getuigen op de zitting worden gehoord. Verder ontkennen verdachten vaker bij de zwaardere delicten, zijn de pleidooien uitgebreider en zijn meer onderzoekshandelingen verricht door de rechter-commissaris. Ook zal een rechter sowieso meer tijd nodig hebben voor de beslissing omdat hij hogere straffen oplegt en hij daar dus beter over na wil denken.
Eén advocaat zegt dat er alleen maar winst te behalen is met de verruiming als de zittingen beter gecoördineerd en gepland zullen worden. Hij meent dat met de advocatuur zou moeten worden overlegd hoeveel tijd een zaak in beslag zal nemen. Nu gebeurt het volgens hem vaak dat zaken moeten worden aangehouden omdat er bijvoorbeeld getuigen moeten worden gehoord. Zittingen lopen daardoor vaak uit. Wanneer tevoren bijvoorbeeld met advocaten wordt besproken hoeveel getuigen er worden gehoord, kan er volgens hem veel efficiënter gewerkt worden. Met alleen een verschuiving van de meervoudige kamer naar de politierechter sla je naar zijn mening de plank mis omdat de politierechters het al heel druk hebben. Daarmee verschuif je het probleem alleen maar.
Ervaring van de rechter: volgens de respondenten wordt de tijdwinst gerelativeerd omdat er niet genoeg ervaren politierechters zijn. Op dit aspect is eerder ingegaan. Volgens een advocaat en een rechter is het daarnaast van belang dat van de drie rechters in een meervoudige kamer er twee nergens anders kunnen worden ingezet en je hen dus feitelijk niet bespaart. Wanneer de ervaren rechters, die normaalgesproken de meervoudige kamer voorzitten, worden weggehaald bij de meervoudige kamer, is er geen werk meer voor de minder ervaren rechters. Bij de meervoudige kamer is de derde rechter altijd een plaatsvervanger, die te weinig ervaring heeft om voor te zitten of politierechterzittingen te doen. Die bespaar je dus niet. De ander is vaak een onervaren rechter of rechter in opleiding.
Volgens een advocaat en een rechter gaat het bij zaken tussen één en twee jaar vaak om georganiseerde criminaliteit, bijv. bij Opiumwet-delicten. Een aantal verdachten in zo'n zaak komt dan vanwege het strafmaximum al bij de meervoudige kamer terecht. Het is volgens hen niet efficiënt om de rest naar de politie-rechter te sturen.
Voor wat betreft de personele capaciteit (griffiers, rechter-commissarissen en raadkamer) is het volgende gezegd: volgens een raadsheer en de advocaat-

generaal zullen er meer *griffiers* nodig zijn omdat er op elke zitting een griffier aanwezig moet zijn. Volgens een andere rechter zal de verruiming daarentegen ook een werkvermindering voor de griffier opleveren omdat hij bij een politierechterzitting alleen een aantekening mondeling vonnis hoeft te maken. Dat is eenvoudiger en minder werk dan een vonnis van de meervoudige kamer (zelfs als het gaat om een kopstaartvonnis). De advocaat-generaal geeft als oplossing voor de druk op de griffiers om minder eisen aan het vonnis te stellen. Ten slotte zullen volgens een rechter en een advocaat de politierechters vanwege tijdsdruk meer getuigen door de rechter-commissarissen willen laten horen, terwijl de kabinetten R-C al overvol zitten.
Volgens twee rechters zal er na een verruiming meer druk op de hele strafrechtsketen komen: op het Openbaar Ministerie, de politie, het gevangeniswezen (niet genoeg cellen), de reclassering, de forensische diensten. Bij al deze organisaties is er een capaciteitsgebrek dus dat relativeert de winst. Volgens de advocaat-generaal scheelt de verruiming daarentegen ook tijd voor officieren van justitie omdat een zitting bij de politierechter minder lang duurt.

3.11 Meningen over voor- en nadelen en wenselijkheid van de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter

Aan de respondenten is gevraagd wat naar hun mening de voor- en nadelen zijn van een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter tot respectievelijk één dan wel twee jaar. Bij deze voor- en nadelen komen zowel de bij de thema's genoemde argumenten aan bod als nieuwe argumenten.

Voordelen
Efficiency: alle respondenten zijn van mening dat je minder capaciteit kwijt zult zijn aan rechters en er dus meer zaken kunnen worden afgedaan. De verruiming kan bijdragen aan kortere doorlooptijden van zaken en leiden tot lagere kosten. De advocaat-generaal, een advocaat en een rechter leggen er de nadruk op hoe belangrijk dit argument is. De doorlooptijden van zaken moeten volgens hen veel korter worden. Volgens de advocaat-generaal is het van groot belang dat je de periode tussen het strafbare feit en de tenuitvoerlegging van de straf zo kort mogelijk houdt. Volgens de advocaat liggen zaken nu vaak een jaar op de plank wat leidt tot niet-ontvankelijkverklaringen en lagere straffen. Volgens twee rechters draagt efficiënt werken bij aan de kwaliteit van rechtspraak omdat je zaken sneller aanhangig kunt maken. Een van deze twee rechters stelt dat de rechterlijke organisatie wordt ingehaald door de feiten. De organisatie kan de zaken niet meer adequaat afdoen en verliest daardoor zijn geloofwaardigheid ten opzichte van de maatschappij. Om weer meer voeling te krijgen met de maatschappij is het belangrijk dat de rechterlijke organisatie efficiënter gaat werken om de bulkzaken beter af te handelen. Na de verruiming kan de rechterlijke macht volgens de advocaat-generaal zijn beleid beter effectueren, wat ook belangrijk is voor de ketenpartners: het bestuur en de politie.

Volgens de advocaat-generaal, een officier van justitie en een raadsheer is een voordeel van de verruiming dat afgewaardeerde zaken dan het *volle pond* kunnen krijgen. Na de verruiming tot één jaar kunnen met name draaideurcriminelen hun gerechtigde straffen krijgen. Volgens de advocaat-generaal zal door de verruiming de strafrechtspraktijk meer aansluiten bij de opvattingen van de maatschappij waarin de roep om hoge straffen doorklinkt.
Een verruiming tot twee jaar biedt daarnaast volgens een officier van justitie uit een groot arrondissement de mogelijkheid om *flink hoge straffen* tot twee jaar op te leggen bij de draaideurcriminelen. Bovendien kunnen bepaalde *maatregelen* dan door de politierechters worden opgelegd. Zo acht zij het wenselijk dat de politie-rechter bevoegd wordt om bij een verruiming tot twee jaar de SOV-maatregel op te leggen.

Nadelen
De eerder in dit stuk genoemde nadelen waren het gebrek aan ervaren politierechters, het verloren gaan van opleidingscapaciteit. Ook was er het argument van uniformiteit en beleid en de kans op overreactie en onderreactie van rechters.
Meervoudige rechtspraak biedt volgens vier rechters en een officier van justitie *meer zorgvuldigheid* dan enkelvoudige rechtspraak. De kans op fouten en uitglijders van rechters is kleiner in de meervoudige kamer. De verdachte heeft volgens deze respondenten recht op de waarborg van drie rechters. Dit geldt nog sterker bij hogere straffen vanwege de impact op verdachten. Volgens de advocaat-generaal echter wordt de kwaliteit van beslissingen niet minder zolang je erop let welke zaken je bij de politierechter aanbrengt.
Twee rechters denken dat de verruiming een nadelige invloed zal hebben op de *acceptatie van de uitspraak*. Volgens hen is het voor de acceptatie van de uitspraak van belang dat er drie rechters over iemands zaak oordelen. Dit geldt volgens hen nog sterker bij hogere straffen omdat deze ingrijpender zijn. Een rechter geeft aan dat er een belangrijk verschil is tussen de huidige situatie en de situatie na verruiming van de bevoegdheid. In de huidige situatie legt de politierechter volgens haar zelden een gevangenisstraf op, maar in plaats daarvan een geldboete of taakstraf. Het is volgens haar veel acceptabeler wanneer een politierechter dergelijke straffen oplegt dan wanneer hij iemand zijn vrijheid ontneemt. Uit een interview met een advocaat komt daarentegen naar voren dat het voor de acceptatie door de verdachte niet veel uitmaakt of zijn zaak bij de politierechter of de meervoudige kamer terechtkomt. Verdachten zijn volgens hem alleen geïnteresseerd in de uitkomst van het proces. Hij zegt dat een verdachte in de huidige situatie liever een politierechtervonnis op zijn documentatie heeft staan dan een meervoudige kamervonnis omdat het eerste minder ernstig lijkt.
Volgens twee rechters wordt bij een verruiming de kans op afwaardering van zaken nog groter dan in de huidige situatie. Het verschil tussen 24 en 30 maanden is namelijk relatief kleiner dan tussen zes maanden en een jaar.

3.12 Wenselijkheid: één of twee jaar?

Een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter naar *één jaar* is volgens alle rechters en raadsheren wenselijk of acceptabel. Wel zijn er volgens een paar rechters een aantal voorwaarden aan de verruiming verbonden. Ten eerste vinden de meeste rechters dat niet moet worden getornd aan het vereiste van ervaring voor politierechters. Verder vindt een raadsheer dat het belangrijk is dat men zich aan het criterium van eenvoud houdt. Een andere rechter vindt dat alleen de zaken waarop adequate oriëntatiepunten van toepassing zijn bij de politierechter mogen worden aangebracht. Dus het Openbaar Ministerie zal volgens haar goed moeten selecteren welke zaken tot één jaar wel en welke niet kunnen worden aangebracht bij de politierechter. Een rechter geeft aan dat die grens van één jaar voor haar acceptabel is omdat je binnen dat jaar veel variatie kunt aanbrengen in de straf in de zin van onbetaalde arbeid of een geldboete.

Vijf van de negen geïnterviewde rechters en raadsheren, dus een krappe meerderheid, vinden een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter naar *twee jaar* onwenselijk.
De redenen verschillen. Twee rechters vinden dat vanwege de hoge straf de gevolgen voor onder andere de verdachte te ingrijpend zijn om door een unusrechter te laten beslissen. Ze vinden het een probleem dat het bij de zaken tussen één en twee jaar lastig is om de strafmaat te bepalen en er voor die zwaardere zaken geen adequate oriëntatiepunten zijn.
Twee rechters zijn er bang voor dat het Openbaar Ministerie niet zal selecteren naar eenvoud en dat dus na een verruiming *alle* zaken waarin tot twee jaar gevangenisstraf wordt geëist bij de politierechter terecht zullen komen. Deze rechters vinden dat lang niet alle zaken in aanmerking komen voor behandeling door de politierechter. In de huidige situatie staat volgens hen het Openbaar Ministerie echter zo onder druk dat deze waarschijnlijk na een verruiming alle zaken tot twee jaar zal verwijzen naar de politierechter. Drie rechters en een raadsheer vinden een verruiming tot twee jaar prima. Die drie rechters zijn allemaal rechter geweest op de Nederlandse Antillen. Eén van de rechters die op de *Nederlandse Antillen* rechter is geweest, pleit zelfs voor een nog verdere verruiming van de bevoegdheid dan twee jaar. Hij beschouwt de weerstand van collega's als koudwatervrees. Een voorwaarde is volgens hem wel dat er een mogelijkheid is om zaken door te verwijzen naar een meervoudige kamer.
De staande magistratuur denkt er verschillend over. De advocaat-generaal heeft bij een verruiming tot twee jaar grote aarzelingen, omdat het gaat om zwaardere straffen en dus om grote belangen van de verdachte. Bovendien wordt volgens hem de kans op overreactie en onderreactie van rechters groter.
Bij het grote arrondissementpakket zijn de twee officieren van mening dat een verruiming tot *18 maanden* wenselijk zou zijn. Bij zaken met een straf tussen 18 maanden en twee jaar is er volgens hen meer impact op het slachtoffer, de verdachte en maatschappij. Het gaat dan bijvoorbeeld om vermogensdelicten met geweld (wapens, mishandeling). De officieren van justitie zelf hebben er

geen problemen mee als dit soort zaken tot twee jaar bij de politierechter terechtkomt maar ze voorzien dan wel een psychologische barrière bij de rechters. Ze zeggen het wel jammer te vinden als de bevoegdheid niet wordt verruimd tot twee jaar, omdat je dan de SOV-maatregel niet kunt meenemen. Ze opperen het idee om de bevoegdheid naar twee jaar te verruimen en bij aanwijzing van het Openbaar Ministerie een aantal zaken uit te zonderen.
De officier van justitie in het kleinere arrondissement vindt een verruiming tot twee jaar een stap te ver, vanwege de ingrijpendheid van de straf in het leven van de verdachte. Een jaar vindt hij acceptabel.
De advocaten denken er verschillend over. Eén advocaat vindt een verruiming tot twee jaar prima. Een andere advocaat vindt alleen een verruiming tot één jaar wenselijk. Hij geeft als reden dat één jaar toch al vaak wordt omgezet in dienstverlening. Wel is het volgens hem een belangrijke voorwaarde dat politierechters ervaren rechters zijn. Op bovengenoemde advocaat na, vinden alle advocaten een uitbreiding tot twee jaar onwenselijk. Twee advocaten leggen sterk de nadruk op de voorwaarde dat het moet gaan om bekennende verdachten. Zij vinden een verruiming tot één jaar bezwaarlijk als ook ontkennende verdachten bij de politierechter terechtkomen. Een advocaat stelt daarnaast de voorwaarde dat advocaten inspraak moeten krijgen in het verwijzen van zaken naar een meervoudige kamer.
Volgens drie rechters, een officier en een raadsheer bestaat de kans dat bij een verruiming de hoeveelheid appellen zullen stijgen. Advocaten zullen volgens een rechter proberen uit te testen wat mogelijk is. Zoals eerder aan de orde is gekomen, verwacht een aantal geïnterviewden daarnaast dat meer zaken zullen worden verwezen naar de meervoudige kamer.

3.13 Verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof

Vijf van de zeven rechters vinden het voor de vraag of een verruiming wenselijk is van belang dat in hoger beroep *wel* drie rechters naar een zaak kijken. Ook een uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof tot zes maanden vinden ze dus niet wenselijk. Twee rechters vinden dat ook de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof kan worden uitgebreid tot twee jaar. De ene rechter vindt echter dat dat niet tegelijkertijd moet gebeuren met de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter, omdat je dan eventueel twee verzwakkingen van het systeem krijgt. Wel moet er volgens hem niet lang mee worden gewacht.
De reden waarom de vijf rechters tegen uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof zijn, is dat volgens hen de meerwaarde van het hoger beroep juist is gelegen in het feit dat drie rechters naar een zaak kijken. Ze zijn tegen een één-op-één situatie. Een appèlrechter is volgens hen geen betere rechter dan een rechtbankrechter, maar drie rechters zijn wel beter dan één.
Volgens twee rechters dient het hof als een *vangnet* voor fouten van de politierechter. Ook merkt een rechter op dat de Hoge Raad over de schouder van het

hof meekijkt en het dus belangrijk is dat het goed gebeurt. Een rechter is van mening dat hoe meer zaken enkelvoudig worden afgedaan, hoe belangrijker het is dat in hoger beroep drie rechters ernaar kijken.
Er worden wel een paar relativerende opmerkingen gemaakt. Zo vinden twee rechters dat bepaalde zaken die in eerste instantie door de politierechter worden afgedaan ook in hoger beroep door een enkelvoudige kamer kunnen worden afgedaan, bijvoorbeeld de *art. 8 WVW-zaken* en de *drugskoeriers*, omdat de juridische vraagstukken die daar aan de orde komen eenvoudig zijn. Een andere rechter plaatst kanttekeningen bij het idee dat hoger beroep door drie rechters een compensatie kan zijn voor de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter. Zij vindt dat indien de eerste aanleg goed is, hoger beroep minder belangrijk is. Volgens haar heb je in eerste aanleg het voordeel boven hoger beroep dat het feit minder lang geleden heeft plaatsgevonden en je directer beschikking hebt over bewijsmateriaal. Hoe langer het duurt voordat de zaak behandeld wordt, hoe slechter het volgens haar is voor de kwaliteit.
Ook aan twee *raadsheren* is gevraagd hoe ze denken over een verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof. De mate waarin in de huidige situatie gebruik wordt gemaakt van de enkelvoudige kamer verschilt. De twee desbetreffende hoven maken vanwege de aanwijzing van het college van procureurs-generaals geen gebruik van de uitbreiding van de verruimde bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof tot de zaken die in eerste aanleg door de politierechter zijn afgehandeld en waar niet meer dan zes maanden gevangenisstraf is opgelegd. De hoven maken wel gebruik van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer als het gaat om dronken rijders en kantongerechtsappellen
Volgens de raadsheer bij het grote hof is er vanwege capaciteitsgebrek zeker behoefte aan uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof. Hij schat in dat driekwart van de zaken die in de huidige situatie door de meervoudige kamer worden afgedaan prima door de enkelvoudige kamer zou kunnen worden afgedaan. Deze raadsheer vindt een verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof tot *één jaar* wenselijk gezien de enorme aanwas van zaken en capaciteitsproblemen. Hij stelt wel als voorwaarde dat je goed gekwalificeerde mensen op de unus-zaken moet zetten. Hij relativeert het belang van de meervoudige kamer in hoger beroep bij politierechterzaken. Hij zegt dat politierechterzaken bij het hof op de bulkzittingen worden geplaatst, waar vaak vanwege capaciteitsproblemen ruimhartig gebruik wordt gemaakt van *raadsheren plaatsvervangers*. Volgens hem is het in die gevallen meer theorie dan praktijk dat het hof een extra kwaliteitsslag maakt. Deze raadsheer zegt dat de meeste van zijn collega's een meer principiële benadering hanteren en geen behoefte hebben aan een uitbreiding.
Het kleinere hof heeft geen grote capaciteitsproblemen. De geïnterviewde raadsheer van dit hof vindt een uitbreiding van de enkelvoudige kamer van het hof zeer onwenselijk; dus ook de uitbreiding tot zes maanden. Hij verwijst naar de wetsgeschiedenis van 1921 en zegt dat het doorslaggevende argument in 1921 voor de acceptatie van de instelling van de politierechter was dat indien deze

een kapitale fout zou maken, er in hoger beroep altijd drie rechters naar zouden kijken. Hij vindt de koppeling van de verruiming van de bevoegdheid van de politierechter aan die van de enkelvoudige kamer van het hof een grote fout. Hij zegt dat de meervoudigheid de kwaliteit en de meerwaarde waarborgt vergeleken met de rechtbanken. Rechtsmiddelen hebben volgens hem niet alleen werking wanneer men ze instelt maar ook vanwege het enkele feit dat ze bestaan. De gedachte dat er altijd de mogelijkheid is om in hoger beroep te gaan waar nog eens goed naar de zaak gekeken wordt door drie rechters werkt volgens hem al geruststellend voor een verdachte.
Als ander argument noemt hij de gevoelskwestie voor de rechtbanken: de rechters ervaren de enkelvoudige kamer van het hof volgens hem als een schoffering, omdat politierechters net zo ervaren zouden zijn als raadsheren. Het zou dan onjuist zijn als één ervaren politierechter kan worden gecorrigeerd door één ervaren raadsheer. De raadsheer is het zelf niet helemaal eens met dit argument aangezien de raadsheren in zijn hof volgens hem wel meer ervaren zijn dan (politie)rechters, maar hij begrijpt de gevoelens van rechters wel.
De *officieren van justitie* en de *advocaat-generaal* vinden dat de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof kan worden uitgebreid. De advocaat-generaal en een officier van justitie zijn voorstander van pariteit tussen de eerste en tweede lijn. Een andere officier twijfelt tussen zes maanden en een jaar. Volgens de advocaat-generaal is 80% van de zaken bij de meervoudige kamer van het hof bulk die bewijstechnisch niet lastig is en volgens hem beter door de enkelvoudige kamer van het hof kan worden behandeld.
De offcieren van justitie en de advocaat-generaal relativeren het belang van de meervoudige kamer bij het hof. Volgens de advocaat-generaal is er al genoeg waarborg doordat er in de gerechtshoven meer ervaren rechters zijn dan bij rechtbanken. Volgens de officier van justitie geeft het ook al meerwaarde dat in hoger beroep een advocaat-generaal naar de zaak kijkt. Bovendien worden volgens de advocaat-generaal door de meervoudige kamer in hoven waar de druk hoog is in toenemende mate zaken onderling verdeeld. Dan bereiden de drie raadsheren dus ieder verschillende zaken voor. Dan heeft de meervoudige kamer volgens hem alleen nog een sociale en een controlerende functie.
Eén officier van justitie vindt dat hoger beroep er principieel niet toe moet dienen om de spaanders op te vegen van de eerste instantie. Hij vindt het essentieel dat iemand in twee instanties een volwaardige behandeling krijgt.
Binnen de *advocatuur* denkt men verschillend over dit punt. Twee advocaten zijn uit principe tegen unus-rechtspraak bij het hof. Een advocaat noemt als uitzondering de zaken waarbij sprake is van een bekennende verdachte. Eén van de advocaten vindt de verruiming van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof tot twee jaar prima. Hij zegt dat heel veel zaken bij het hof simpel genoeg zijn om door één rechter te laten afdoen. Wel vindt hij het belangrijk dat wordt geselecteerd volgens het criterium van eenvoud. Een andere advocaat vindt een uitbreiding van de bevoegdheid van het hof naar één jaar geen probleem. Hij zegt dat de afweging bij het hof toch vaak al zorgvuldig gebeurt en hooguit enkele nieuwe argumenten aan bod komen omdat er al een rechtsstrijd in eerste instantie is geweest. Twee jaar is voor hem een stap te ver.

3.14 Conclusies

In dit hoofdstuk is weergegeven hoe zestien geïnterviewden uit de rechtspraktijk denken over een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter en de enkelvoudige kamer van het hof tot één dan wel twee jaar. Uit de interviews kwam naar voren dat de opvattingen lang niet altijd gelijkluidend zijn. Desondanks kunnen een paar algemene conclusies worden getrokken.
Een *eerste* conclusie is dat uit de interviews blijkt dat er duidelijke verschillen zijn tussen de arrondissementen met flinke capaciteitsproblemen (meestal de grotere rechtbanken en hoven) en de kleinere arrondissementen waar de werkdruk lager ligt. In de grote arrondissementen is er volgens geïnterviewden veel behoefte aan maatregelen die de efficiency kunnen verhogen. Veel zaken worden nu 'afgewaardeerd' of geseponeerd vanwege capaciteitsproblemen. Het criterium van 'eenvoud' speelt in de grote arrondissementen bij het aanbrengen van zaken bij de politierechter of meervoudige kamer daarom nagenoeg geen rol meer. In de kleinere arrondissementen is minder behoefte aan een uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer omdat daar de zaken redelijk adequaat kunnen worden afgedaan. Deze verschillen hebben invloed op hoe over dit onderwerp gedacht wordt. Ook is opvallend dat de meerderheid van de rechters die op de Nederlandse Antillen rechter zijn geweest over het algemeen minder moeite hebben met een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter dan de overige rechters.
Een *tweede* conclusie is dat voorlopige hechtenis, voeging van zaken, voeging van het slachtoffer, getuigenverhoren ter zitting en duur van het proces volgens bijna alle geïnterviewden geen onderscheidende criteria zijn bij de vraag of een zaak eenvoudig genoeg is om door de politierechter te kunnen worden afgedaan. Een psychiatrisch rapport is relevant omdat daarna vaak een vrijheidsbenemende maatregel wordt opgelegd, wat in de huidige situatie alleen de meervoudige kamer mag doen. Een ontkennende verdachte maakt een zaak bewijstechnisch ingewikkelder maar is geen zelfstandig onderscheidend criterium. Wel speelt in sommige arrondissementen een rol of een zaak veel commotie heeft veroorzaakt, onder andere door publiciteit.
De *derde* conclusie is dat veel respondenten vinden dat van de vier soorten zaken die de grootste winst zouden moeten opleveren na een verruiming zedenzaken het minst in aanmerking komen om door de politierechter te worden afgedaan. Deze zaken zijn bewijstechnisch en qua strafmaat ingewikkeld en liggen gevoelig voor de slachtoffers en de verdachten. Dit soort zaken worden, behalve in de grote arrondissementen, niet zo vaak bij de politierechter aangebracht en zullen daarom bij een verruiming waarschijnlijk geen grote bedrijfseconomische winst opleveren. Opiumwet-delicten kunnen daarentegen volgens bijna alle geïnterviewden zonder problemen door de politierechter worden afgedaan aangezien deze zaken bewijstechnisch eenvoudig zijn, de strafmaat makkelijk is te bepalen en er geen individuele slachtoffers bij zijn betrokken. Verder zal volgens de geïnterviewden vooral 'opgestapelde' vermogenscriminaliteit gepleegd door verslaafde 'draaideurcriminelen' de grootste winst opleveren na een verruiming.

Een *vierde* conclusie is dat het gebrek aan ervaren politierechters door de overgrote meerderheid van de respondenten als een belangrijk knelpunt wordt gezien bij de verruiming. Wanneer de politierechter hogere straffen kan opleggen, wordt ervaring als nog belangrijker beschouwd. Opvallend is dat de meeste rechters en raadsheren verwachten dat de verruiming een positieve invloed zal hebben op de aantrekkelijkheid van het werk van de strafrechter. Een *vijfde* conclusie is dat alle respondenten verwachten dat de verruiming bedrijfseconomische winst zal opleveren. Er zullen meer zaken kunnen worden afgedaan. Het argument van efficiency wordt door veel respondenten als heel belangrijk ervaren omdat zaken nu heel lang op de plank blijven liggen en daardoor verdachten heel lang nadat ze het strafbare feit hebben begaan worden berecht en daardoor nogal eens hun gerechtigde straffen ontlopen. Wel wordt de winst door iedereen gerelativeerd. Als belangrijke reden wordt genoemd dat de tijdsduur per zaak bij de politierechter langer zal worden. Daarnaast zal de verruiming volgens een aantal geïnterviewden zorgen voor een druk op de hele strafrechtsketen terwijl binnen alle afzonderlijke onderdelen een groot capaciteitsprobleem bestaat. In de grotere arrondissementen is er overigens volgens de geïnterviewden nauwelijks bedrijfseconomische winst indien de verruiming beperkt blijft tot één jaar omdat de zaken in die categorie in de huidige situatie reeds door de politierechter worden afgehandeld. Wel kunnen deze 'afgewaardeerde zaken' bij een verruiming tot één jaar 'het volle pond' krijgen. De *zesde* conclusie is dat alle leden van de staande en zittende magistratuur een effectuering van de huidige wetgeving in de zin dat de bevoegdheid van de politierechter wordt verruimd tot één jaar acceptabel of wenselijk vinden. De verruiming hoeft dus niet meer beperkt te blijven tot de bolletjesslikkerszaken. Een krappe meerderheid van de geïnterviewden uit de *zittende magistratuur*, namelijk vijf van de negen, vindt een verruiming tot twee jaar echter onwenselijk. Een belangrijke reden is dat de rechters vinden dat niet alle zaken tot twee jaar in aanmerking komen voor behandeling door de politierechter. Van de mogelijkheid om door te verwijzen naar de meervoudige kamer maken politierechters in de praktijk weinig gebruik, dus doorverwijzen is geen oplossing voor dit probleem. Daarnaast zei een rechter dat de straf te hoog en te ingrijpend voor de verdachte is om door één rechter te worden opgelegd. Verder wordt door twee rechters als argument genoemd dat voor veel van die zaken met een eis tot twee jaar geen oriëntatiepunten voorhanden zijn en dat het dan moeilijk wordt voor een unus-rechter om de strafmaat te bepalen. Drie rechters en een raadsheer vinden een verruiming tot twee jaar wenselijk. Volgens de drie rechters kunnen zaken na een verruiming tot twee jaar sneller worden afgedaan waardoor de rechterlijke organisatie beter kan aansluiten bij de wensen vanuit de samenleving. Een verruiming tot twee jaar hoeft volgens hen niet ten koste te gaan van de zorgvuldigheid. Deze rechters zijn allen rechter geweest op de Nederlandse Antillen en hadden dus ervaring met een ruime bevoegdheid van de unus-rechter. Ze gaven wel aan dat de meeste van hun collega's in de rechtbank dit standpunt waarschijnlijk niet delen. Twee van de drie geïnterviewden uit de *staande magistratuur* vinden een verruiming tot twee jaar onwenselijk.

De advocaat-generaal en één officier vinden een verruiming tot twee jaar een stap te ver, vanwege de ernst van de zaken en de kans op overreactie en onderreactie door rechters. In het grote arrondissement hadden de officieren zelf geen bezwaren tegen een verruiming tot twee jaar, maar ze voorzagen een grote psychologische barrière bij rechters bij het opleggen van straffen tussen 18 maanden en twee jaar. Zij vonden het wel een groot voordeel van een verruiming tot twee jaar dat politierechters dan ook de SOV-maatregel (voor verslaafde draaideurcriminelen) zouden kunnen opleggen. De geïnterviewde *advocaten* verschillen van mening over de uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechter. Drie van hen vinden een verruiming tot twee jaar ongewenst. Twee advocaten vonden het voor de vraag of een verruiming wenselijk was van groot belang of onderscheid werd gemaakt tussen bekennende en ontkennende verdachten.

De *zevende* conclusie is dat een ruime meerderheid (zes van de negen) van de *rechters en raadsheren* het belangrijk vindt dat de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof niet wordt uitgebreid en dus ook niet, overeenkomstig de huidige wetgeving, naar zes maanden. De meerwaarde van een meervoudige kamer in hoger beroep wordt door hen als heel belangrijk ervaren. Een raadsheer vindt dat de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof kan worden uitgebreid tot een jaar. Twee rechters vinden een uitbreiding tot twee jaar wenselijk. De *staande magistratuur* vindt het daarentegen juist heel belangrijk dat de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof *wel* wordt uitgebreid. De officieren van justitie en de advocaat-generaal relativeren het belang van de meervoudige kamer van het hof en wijzen erop dat een unusrechter bij het hof prima de bulkzaken kan afdoen. Twee leden vinden dat de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer van het hof gelijke tred moet houden met die van de politierechter. De geïnterviewde *advocaten* verschillen op dit punt van mening.

4 De belangrijkste bevindingen

In dit onderzoek is getracht een antwoord te geven op de vraag wat de mogelijke gevolgen zijn van een verruiming van de competentie van de enkelvoudige kamers in strafzaken (politierechter) voor het aantal zaken dat deze kamers (meer) zou kunnen behandelen en voor wat betreft het type zaken dat aan het oordeel van deze kamer zou kunnen worden voorgelegd.
De onderzoeksvragen luiden:

1 Hoeveel (meer) zaken komen voor afdoening door de enkelvoudige kamer in aanmerking als deze bevoegd wordt vrijheidsstraffen tot maximaal twee jaar op te leggen? Wat kan daarbij gezegd worden over het feitencomplex, de persoon van de verdachte, de processuele gang van zaken, inclusief betrokkenheid van eventuele slachtoffers daarbij en door hen geleden letsel en schade, alsmede de opgelegde sancties?
2 Hoe worden in de rechtspraktijk de gevolgen van een verruiming van de bevoegdheid van enkelvoudige kamers tot het opleggen van een vrijheidsstraf tot twee jaar ingeschat? In welke mate komen de zaken die bij vraag 1 geïdentificeerd zijn naar het oordeel van in de strafrechtspraktijk werkzame juristen voor afdoening door de enkelvoudige kamer in aanmerking?

Bij beide vragen wordt onderscheid gemaakt tussen de zaken waarin een vrijheidsstraf van meer dan zes maanden doch ten hoogste een jaar is geëist en zaken waarin meer dan een jaar maar ten hoogste twee jaar is geëist.

De bevoegdheid van de enkelvoudige kamer heeft enerzijds betrekking op de strafeis en strafmaat, anderzijds op de eenvoud van de zaak ten aanzien van de bewijs- en straftoemetingsvragen. Dit betekent dat een verruiming van de maximaal te eisen straf bij de politierechter niet leidt tot een evenredige afname van het aantal meervoudige kamerzaken. Daarom is in dit onderzoek nagegaan welke factoren een rol spelen bij het bepalen van de eenvoud van een strafzaak. Aan de respondenten is gevraagd welke criteria naar hun indruk kunnen samenhangen met de vraag of een zaak ingewikkeld is. Uit de interviews komt naar voren dat er geen onderscheidende criteria zijn die op zichzelf bepalen dat een zaak te ingewikkeld is voor de politierechter. In de meeste gevallen gaat om een samenstel van factoren zoals onder meer een ontkennende verdachte, tegenstrijdige getuigenverklaringen en gebruik van bijzondere opsporingsbevoegdheden. Een psychiatrisch of psychologisch rapport gaat nogal eens samen met een vrijheidsbenemende maatregel die alleen door de meervoudige kamer mag worden opgelegd. Voor de grote arrondissementen speelt, gezien de capaciteitsproblemen, het eenvoudscriterium nagenoeg geen rol meer en is vooral de strafmaat bepalend voor de vraag waar een zaak wordt aangebracht.
Op basis van de beschikbare gegevens uit de Strafrechtmonitor (1993/95) zijn enkele duidelijke verschillen waarneembaar in de zaken die een strafeis tot en met zes maanden kennen, en de zaken met een strafeis tussen zes maanden en een jaar. Voor de tweede groep geldt dat het percentage zaken waarin een gerechtelijk vooronderzoek is ingesteld hoger is, evenals het percentage zaken waarin rapportage is aangevraagd en het percentage zaken waarin voorlopige hechtenis heeft plaatsgehad. Verder is het aantal hoger beroepen groter.

Opvallend is dat er bij de zaken met een strafeis tussen zes maanden en een jaar beduidend minder conform de eis wordt gevonnist.

Gelet op het grote aantal factoren dat (mede) bepaalt bij welke kamer een zaak wordt aangebracht, zal een uitbreiding van de bevoegdheid van de politierechter om vonnis te wijzen in zaken waarin tot en met twee jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf is geëist naar verwachting een geringere ontlasting van de meervoudige kamer opleveren dan theoretisch mag worden verwacht.
Bij deze berekening blijkt dat een verminderde belasting van de meervoudige kamer vooral te behalen is bij de meer eenvoudige geweldloze delicten. In het bijzonder bij diefstal met braak kan winst worden behaald.
De uitkomsten van deze berekening blijken grosso modo te sporen met de uitkomsten van de interviews, waar blijkt dat met name zeden- en enkele geweldsdelicten niet, en de meeste vermogens en lichte Opiumwet-delicten wel voor afdoening door de enkelvoudige kamer in aanmerking zouden kunnen komen.

Het nauwkeurig schatten van het aantal zaken dat bij uitbreiding van de competentiegrens van de politierechter enkelvoudig zal worden afgedaan is om een aantal redenen niet goed mogelijk. In de eerste plaats is niet eenduidig aan te geven op basis van welke criteria een zaak eenvoudig moet worden genoemd of niet, en in de tweede plaats zijn er onvoldoende bronnen voorhanden die exact kwantificeren mogelijk maken. Aangezien er desondanks behoefte is aan een indicatie, is op basis van beschikbaar materiaal een boven- en een ondergrens bepaald van zaken die mogelijk enkelvoudig zouden kunnen worden afgedaan na uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer. Bij uitbreiding tot en met een jaar zou het kunnen gaan om 10 à 20 procent van het totaal aantal meervoudige kamerzaken. Toegepast op het aantal meervoudige kameraf-doeningen uit 2002 zou het dan gaan om vijftienhonderd tot drieduizend zaken. Uitbreiding tot twee jaar levert een schatting op van 20 tot maximaal 45 procent, ofwel drieduizend tot zevenduizend zaken.

Bij het daadwerkelijk effectueren van de uitbreiding van de bevoegdheid van de enkelvoudige kamer in hoger beroep tot het opleggen van een gevangenisstraf van maximaal zes maanden zouden in theorie alle politierechterzaken met een strafeis tot en met zes maanden (ofwel zo'n 70% van het totaal aantal hoger-beroepzaken) enkelvoudig kunnen worden behandeld. Van de zaken met een dergelijke strafeis die in eerste aanleg zijn afgedaan blijkt 2,3% meervoudig te zijn aangebracht, en dus niet eenvoudig. Dit betekent dat 68% van de hoger-beroepzaken mogelijk enkelvoudig zou kunnen worden afgedaan. De geïnterviewden denken verschillend over de vraag of effectuering van deze uitbreiding wenselijk is. De meeste rechters en raadsheren zijn tegen uitbreiding, dus ook tot zes maanden. Als belangrijkste reden wordt aangegeven dat de meerwaarde van het hoger beroep gelegen is in het aanbrengen van de zaak bij een meervoudige kamer.

Uit de interviews komen enkele relativeringen van de mogelijke capaciteitswinst naar voren. In de eerste plaats wordt gewezen op een gebrek aan voldoende gekwalificeerde politierechters. Geïnterviewden menen dat niet mag worden getornd aan de voorwaarde dat een politierechter voldoende ervaring als strafrechter moet hebben. Ervaring wordt als nog belangrijker gezien naarmate hogere straffen kunnen worden opgelegd. Volgens een paar geïnterviewden heeft de politierechter daarnaast gemiddeld meer tijd per zaak nodig naarmate de strafeis hoger is. Verder blijkt uit de interviews dat de laatste jaren in de grotere arrondissementen veel zaken met een voorgenomen strafeis tot één jaar worden afgewaardeerd en dus in de huidige situatie al door de politierechter worden afgedaan. Bij een verruiming tot één jaar kan de straf worden geëist die het OM voor ogen had. Deze zaken krijgen dan weer 'het volle pond'. Daar staat tegenover dat, in elk geval in de grotere arrondissementen, de druk op de berechtingscapaciteit de laatste jaren sterk is toegenomen. Dit kan betekenen dat van een verruimde bevoegdheid zoveel mogelijk gebruik gemaakt zal worden.

Verdere uitbreiding van de competentiegrens naar twee jaar wordt door de meerderheid van de geïnterviewden minder wenselijk geacht. De hoge straffen die een alleenzittende rechter dan zou moeten uitspreken, zouden een te grote belasting gaan vormen, met name voor minder ervaren rechters. Politierechters mogen formeel zaken doorverwijzen naar de meervoudige kamer wanneer ze deze te ingewikkeld vinden om als unus af te doen. Van deze mogelijkheid maken politierechters echter in de huidige situatie weinig gebruik, soms omdat ze hun collega's niet extra willen belasten. Verder is een argument tegen verruiming tot twee jaar dat er volgens geïnterviewden voor de meeste zaken tussen één en twee jaar geen adequate oriëntatiepunten zijn en het dan moeilijk wordt voor een unus-rechter om de strafmaat te bepalen.

Zowel uit het bronnenonderzoek als uit de interviews blijkt dat met name zedenzaken 'typische' meervoudige kamerzaken zijn. De meeste geweldsdelicten lijken bij voorkeur meervoudige behandeling te vergen, al wordt daarover blijkens de interviews minder eenduidig gedacht dan ten aanzien van zedenzaken.
Sommige rechters zijn van mening dat ook geweldszaken enkelvoudig afgedaan kunnen worden.
Geweldloze en slachtofferloze delicten lijken het meest in aanmerking te komen voor afhandeling door de enkelvoudige kamer. Ten aanzien van de eerste categorie moet men denken aan zaken betreffende eenvoudige diefstal, of diefstal met braak. Bij de tweede categorie gaat het vooral om relatief eenvoudige drugszaken. Deze typen zaken zullen de grootste capaciteitswinst opleveren bij een verruiming van de bevoegdheid van de politierechter.
Het overgrote deel van de respondenten vindt verruiming van de competentiegrens van de politierechter van een half jaar naar een jaar acceptabel of wenselijk om redenen van efficiency (kortere doorlooptijden, geringere kosten) alsmede om het terugdringen van het fenomeen 'afwaarderen'.
De zorgvuldigheid waarmee beslissingen worden genomen indien meerdere

rechters gezamenlijk een oordeel vormen is volgens een aantal geïnterviewden een argument tegen de verruiming. Deze zou beter zijn gewaarborgd in de meervoudige kamer. Verder worden als nadelen het gebrek aan (opleidings)capaciteit genoemd en een te grote druk op de alleenzittende rechter met als risico dat deze mogelijk een te lichte of te zware straf oplegt.
Het argument van efficiency weegt echter volgens de meeste respondenten zwaarder dan de argumenten tegen een verruiming tot één jaar. Daarbij speelt mee dat er voor die zaken redelijk adequate oriëntatiepunten zijn en er meer mogelijkheden zijn om andere straffen op te leggen dan de onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.

Summary

The jurisdiction of single-judge divisions in criminal proceedings

Criminal trial by a single judge was introduced in the Netherlands in 1921. At first, the jurisdiction of judges sitting singly was limited to uncomplicated criminal cases attracting a maximum sentence of six months of imprisonment. This maximum was raised by law July 12, 2002, to twelve months of imprisonment. Another, temporary, law however stipulated that these new jurisdictional limits should apply to cases involving drugs couriers only. Jurisdiction of single-judge divisions in appeals was extended to cases in which the single judge can impose sentences not exceeding six months of imprisonment.

On September 19, 2002, the Parliament adopted a motion asking the Government to initiate research to gain insight into the possible consequences of (further) expansion of jurisdiction of single-judge divisions. This report presents the findings of this research. A distinction is made between the expected impact of extension of single-judge jurisdiction from offences attracting a maximum sentence of six months of imprisonment to offences attracting a maximum sentence of one year of imprisonment and the expected impact of extension of jurisdiction from offences attracting a maximum sentence of one year of imprisonment to offences attracting a maximum sentence of two years of imprisonment.

The research addresses two questions:

1. How many of what types of cases would be heard by single-judge divisions, if their jurisdictional limit were extended to offences attracting a maximum sentence of two years of imprisonment?
2. What is the opinion of prosecutors, judges and defence counsel about extension of the jurisdiction of single-judge divisions?

The first research question was answered using quantitative data from the national Criminal Justice Administration Monitor. The data relate to criminal files in 1993 and 1995. In addition, data from the Public Prosecution Service for 1999 were used to estimate upper and lower limits of the number of cases that would qualify for trial by a single judge instead of a full-bench after extending jurisdiction. The data indicate that non-violent offences as well as uncomplicated drug offences would qualify for trial by single-judge divisions. In 1999, 10 to 20 per cent of the total number of cases heard by full-bench divisions could have been dealt with by single-judge divisions with jurisdiction over cases involving offences attracting a maximum sentence of one year of imprisonment. Further extension to offences attracting a maximum sentence of two years of imprisonment could result in another 10 to 25 per cent. Bearing in mind the recent rise in pressure on the capacity of district courts, extension of the jurisdictional limit of single-judge divisions could be expected to result in reduction of the workload of full-bench divisions nearer the upper than the lower estimated limits.

The heavy workload of district courts was frequently mentioned during the interviews conducted to answer the second research question. For reasons of

efficiency, the vast majority of the sixteen prominent representatives of the Public Prosecution Service, the Bench and the Bar interviewed favour extending jurisdiction of single-judge divisions to offences attracting a maximum sentence of one year of imprisonment. They expect the larger district courts would be far less likely to demand shorter sentences than reasonable for the crime committed in order to get the case dealt with in due time (by the single-judge division), if the jurisdictional limit of single-judge divisions were extended to offences attracting a maximum sentence of one year of imprisonment. Interviewees were less favourable of further extension of the jurisdiction of the single-judge divisions. Imposition of heavier sentences might be too much responsibility for one judge to bear. Experience is indispensable in imposing heavier sentences because fewer points of reference are available to guide sentencing. It is doubtful there will be enough judges sufficiently experienced to try the more serious criminal cases. Data and interviews clearly indicate that sexual offences as well as most other violent crimes are and will remain the domain of full-bench divisions, even after extending jurisdiction of single-judge divisions.
Further extension of jurisdiction of single-judge divisions in appeals would alleviate the workload of the full-bench divisions to a considerable extent. In theory, nearly all cases tried by single-judge divisions at present (that is, those cases attracting a maximum sentence of six months of imprisonment) could be dealt with by judges sitting singly in appeals proceedings. That is 68% of all appeals. The opinions of the interviewees about the desirability of extending the jurisdiction of single-judge divisions in appeals proceedings were divided. The most important argument against extension is that the added value of an appeal lies in bringing the case before a full-bench division.

Bijlage 1
Vier voorbeeldzaken

Ter illustratie worden vier voorbeelden van strafzaken bijgevoegd, allemaal in eerste aanleg door de meervoudige kamer afgedaan in 1999. We kiezen twee drugszaken waarvan er één mogelijk wel eenvoudig genoemd zou kunnen worden en één niet. Daarnaast is er een diefstal-met-geweldzaak en een zedenzaak waarvan er eveneens één mogelijk wel en één mogelijk niet eenvoudig is.

Geval 1 betreft een voorbeeld van een mogelijk eenvoudige drugszaak, met een strafeis van twaalf maanden onvoorwaardelijke vrijheidsstraf.

Geval 1 – Onduidelijk reisdoel leidt tot vondst van cocaïne

Zaak
Op schiphol wordt de bagage van de verdachte, die vanwege een onduidelijk reisdoel door de marechaussee is opgehouden, door de douaneambtenaren op smokkelwaar onderzocht. Omdat de klep van de handtas van de verdachte volgens de ambtenaar zwaar en abnormaal dik aanvoelt en hij tevens een verdikking in de voor- en achterwand van de tas voelt, besluit hij de tas aan een nader onderzoek te onderwerpen. Met behulp van een fretboortje wordt er een opening in de klep van de handtas van de verdachte gemaakt. Omdat er een witte substantie achterblijft, wordt de handtas opengesneden. In de wanden en deksel van de tas wordt 938,5 gram cocaïne aangetroffen.
De verdachte wordt direct daarop aangehouden en naar het politiebureau overgebracht. De handtas van de verdachte, de 938,5 gram cocaïne, het verpakkingsmateriaal van de cocaïne, haar paspoort, vliegticket, instapkaart, verschillende notities/memo's en 764 US dollars worden in beslag genomen. Dezelfde dag wordt er tevens een onderzoek naar de echtheid van het in beslag genomen geld ingesteld. Uit het onderzoek blijkt dat een van de biljetten, een 100-dollarbiljet, vals is.

Verdachte
De verdachte is een 25-jarige Jamaicaanse vrouw. Ze verklaart dat ze in Jamaica woont en werkt en dat ze voor drie weken in Nederland op vakantie is. Ze verklaart dat ze in Jamaica als kleermaakster werkt en dat ze niet weet hoeveel ze per maand verdient.
De verdachte verklaart voorts dat ze alleen in een woning van haar grootouders woont. Ze hoeft daarvoor naar eigen zeggen geen huur te betalen. De verdachte heeft geen eerdere justitiële contacten. Ze verklaart dat ze niks met de invoer van cocaïne te maken heeft. Ze verklaart dat ze de handtas van een man, die ze vier maanden daarvoor in een bus had ontmoet, kort voor haar vertrek vanuit Jamaica heeft gekregen. De handtas was volgens haar niet abnormaal dik of

zwaar. Desgevraagd verklaart ze dat ze noch de echte naam noch het telefoonnummer, noch het adres van 'haar vriend' weet.

VH
De verdachte verblijft in totaal 108 dagen in voorlopige hechtenis.

GVO
Geen

Afdoening
Drie maanden na het delict wordt de verdachte wegens het binnen het grondgebied van Nederland brengen van 938,5 gram cocaïne, door de meervoudige kamer tot twaalf maanden gevangenisstraf veroordeeld. Omdat het delict volgens de meervoudige kamer mede met behulp van het in beslag genomen geld is gefinancierd, wordt het geld, 674 US dollars, verbeurd verklaard. Het vonnis is conform de eis van de OvJ. De handtas, 938,5 gram cocaïne en het verpakkingsmateriaal waarvan de verdachte afstand heeft gedaan, worden aan het verkeer onttrokken.
De meervoudige kamer heeft bij de strafoplegging rekening gehouden met het feit dat de verdachte een hoeveelheid cocaïne die schadelijk is voor de gezondheid van personen binnen het grondgebied van Nederland heeft gebracht. Voorts heeft de rechter bij de strafoplegging rekening gehouden met het feit dat de ingevoerde hoeveelheid cocaïne van dien aard was, dat deze voor de handel en verdere verspreiding bestemd moet zijn geweest. Ten slotte heeft de rechter rekening gehouden met het feit dat de verspreiding en handel in cocaïne met veel andere vormen van criminaliteit, waaronder ook de door de gebruikers gepleegde strafbare feiten ter financiering van hun verslaving, gepaard gaat.

Geval 2 is een meer ingewikkelde drugszaak. De strafeis is 18 maanden.

Geval 2 – Analfabeet verkoopt drugs op JOP

Zaak
Nabij de woonplaats van de verdachte bevindt zich een zogenoemde JOP, een jongeren ontmoetingsplaats. Hier komen jongeren in de leeftijd van 16 tot 25 jaar bijeen. De verdachte, die 30 jaar oud is, wordt er echter ook vaak gezien, blijkens registraties van de politie. Uit het bedrijfsprocessensysteem van de politie blijkt dat meerdere van de jongeren op de JOP soft- en harddrugs gebruiken. Uit informatie van de jeugdagent blijkt dat drie jongeren tegen hem hebben verklaard dat ze op de JOP cocaïne van de verdachte kopen. Ongeruste ouders hebben deze jeugdagent bovendien aangesproken over het drugsgebruik van hun kinderen. Bovendien zou het door het drugsgebruik bergafwaarts gaan met enkele jongeren. Ook zou de verdachte er eens snel vandoor zijn gegaan toen hij de jeugdagent in de richting van de JOP zag komen. Er zat toen een jongen bij hem in de auto van wie bekend is dat hij harddrugs gebruikt.

De concrete aanzet tot verdergaand onderzoek komt van een ouder van een van de jongeren. Ze heeft een briefje met telefoonnummers gevonden in de kleding van haar kind. Daarop staat, naast de telefoonnummers van bevriende harddrugsgebruikers, het telefoonnummer van de verdachte. Enkele weken later wordt een GVO geopend en wordt dit telefoonnummer van de verdachte afgeluisterd. Er wordt weinig gebruikgemaakt van dit nummer. Rond die tijd komt er informatie uit een lopend GVO in een ander politiedistrict. De naam van de verdachte wordt genoemd in het verband met drugshandel aldaar. Ook wordt er een ander telefoonnummer van de verdachte genoemd. Dit telefoonnummer wordt ook afgeluisterd en daaruit komt het volgende naar voren.
De verdachte is heel voorzichtig met het uitgeven van zijn telefoonnummer. Als de jongeren van de JOP cocaïne nodig hebben, bellen ze een goede vriendin van de verdachte. De verdachte komt zeer vaak bij haar over de vloer. Deze vriendin, medeverdachte, belt vervolgens naar de verdachte en die belt op zijn beurt de koper weer terug. Dan wordt een afspraak gemaakt. De kopers komen veelal aan huis bij de vriendin van de verdachte, maar de verdachte komt ook geregeld bij de JOP. Twee maanden na het openen van het GVO wordt de verdachte aangehouden in een café. Hij heeft 1,6 gram cocaïne bij zich en een XTC-pil. De volgende dag wordt de eerdergenoemde vriendin van de verdachte aangehouden. Zij noemt de namen van meerdere kopers en verklaart over de drugspraktijken van de verdachte. Ook zegt zij zelf wel eens een snuifje cocaïne van hem te krijgen. Naar aanleiding daarvan wordt een groot aantal kopers aangehouden en verhoord. Daaruit blijkt dat de verdachte al ongeveer tien maanden op betrekkelijk grote schaal cocaïne verkoopt aan de jongeren van de JOP. Allen noemen de naam van de verdachte.

Verdachte
De verdachte is een 30-jarige man. Hij woont bij zijn vader. Zijn moeder is overleden toen hij 28 jaar was. Na de lagere school is hij gaan werken. Hij zegt niet te kunnen lezen en schrijven. Hij leeft van de handel in autobanden en andere ongeregelde goederen. Hij heeft geen schulden. Sinds vier jaar ontvangt hij geen uitkering meer. Hij kent de medeverdachte sinds een jaar. Hij heeft geen relatie met haar. Hij gebruikt zelf regelmatig cocaïne. De officier van justitie heeft de Reclassering verzocht een voorlichtingsrapport op te maken, maar de verdachte weigert hieraan mee te werken.
De verdachte is in totaal negen maal eerder met justitie in aanraking gekomen. Zijn eerste contact is op 18-jarige leeftijd. Een geval van zware mishandeling en een geval van openlijke geweldpleging worden geseponeerd wegens gebrek aan bewijs. Zijn zwaarste afdoening is op 27-jarige leeftijd. Hij wordt ter zake van een poging tot zware mishandeling veroordeeld tot een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee maanden met een proeftijd van twee jaar. Daarnaast dient hij een boete van *f* 1500,- te betalen. Hij ontkent zich schuldig te hebben gemaakt aan de onderhavige handel in cocaïne. Hij gebruikt het alleen maar. Hij verkoopt het niet. Uit het onderzoek blijkt dat de verdachte zich heeft bediend van de medeverdachte als ware zij een telefoniste die gesprekken aan hem doorgeeft.

VH
Na drie dagen in verzekering te hebben doorgebracht, brengt de verdachte 198 dagen in voorlopige hechtenis door. De voorlopige hechtenis wordt na 111 dagen geschorst zodat hij een bezoek van een uur aan zijn opa kan brengen die in een slechte lichamelijke en geestelijke staat is komen te verkeren. Tijdens zijn voorlopige hechtenis gelden beperkingen. Zo mag hij geen contact hebben met medegedetineerden.

GVO
Er wordt tegen de verdachte een GVO geopend teneinde zijn telefoon af te kunnen luisteren. Rond die tijd komt er informatie uit een lopend GVO in een ander politiedistrict. De naam van de verdachte wordt genoemd in verband met drugshandel aldaar. Ook wordt er een ander telefoonnummer van hem genoemd. Zeven getuigen leggen een verklaring af.

Afdoening
De verdachte is niet aanwezig tijdens de eerste zitting van de meervoudige kamer. De raadsvrouw verzoekt aanhouding van de zitting in verband met het horen van in elk geval zeven getuigen door de rechter-commissaris. Het betreft hier kopers van harddrugs van de verdachte. Tijdens de tweede zitting ongeveer drie maanden later worden bovendien nog twee opsporingsambtenaren gehoord.
In verband met een wijziging in art. 2 Opiumwet wordt de delictsperiode in de tenlastelegging verdeeld in een periode vóór en een periode ná de genoemde wetswijziging. Deze wijziging heeft voor de verdachte geen nadelige gevolgen. De officier van justitie eist ter zake van het op betrekkelijk grote schaal handelen in harddrugs over een periode van tien maanden een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van 18 maanden.
De meervoudige kamer veroordeelt de verdachte ter zake van het tenlastegelegde delict tot een zwaardere straf dan de gevorderde, te weten een gevangenisstraf van 24 maanden waarvan zes maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar. De rechtbank tilt zwaar aan het feit dat de verdachte cocaïne aan jeugdigen verkoopt. Als gebruiker kent de verdachte bovendien de schadelijke gevolgen van cocaïne. De zaak tegen de medeverdachte, de vriendin van de verdachte, wordt geseponeerd wegens gebrek aan bewijs.

Geval 3 is een mogelijk eenvoudige diefstal-met-geweldzaak. De officier eist zeven maanden.

Geval 3 – Illegaal rukt ketting van nek trampassagier

Zaak
De verdachte is een 18-jarige Algerijnse man zonder vaste woon- of verblijfplaats in Nederland. Hij verblijft hier illegaal. Samen met een vriend staat hij bij een van de tramhaltes voor het station. Het is even na middernacht als

vier Chinese meisjes hen passeren. De meisjes hebben net een broodje gehaald bij de snackbar en zijn een avondje gaan stappen. De verdachte spreekt de meisjes aan. Ze geven aan hier niet van gediend te zijn. Hij blijft volhouden. Als de tram komt aanrijden, stappen de meisjes in. De verdachte en zijn vriend volgen. Eenmaal ingestapt bemerken de meisjes dat ze in de verkeerde tram gestapt zijn. Snel stappen ze uit en stappen over in de goede tram. De verdachte en zijn vriend stappen ook over. Ze gaan bij de meisjes zitten en blijven hen lastigvallen. Een van de meisjes biedt hem een stukje van haar broodje aan. De verdachte maakt hierover een opmerking tegen zijn vriend, die overigens een stuk verder achterin zit. Op een gegeven moment stappen de verdachte en zijn vriend uit. Bij dezelfde halte stappen ze een deur verder echter gelijk weer in. De meisjes vragen tevergeefs aan de trambestuurder om de deur dicht te houden. De verdachte komt de tram weer in, gevolgd door zijn vriend. Ze komen bij de meisjes in de buurt staan. De verdachte scheldt een van hen uit voor hoer, bitch en slet. Dan buigt hij zich over hetzelfde meisje heen. Hij geeft haar met zijn vlakke hand klappen in het gezicht. Een van de meisjes geeft hem te kennen dat hij 'op moet rotten'. De verdachte verlegt hierop zijn aandacht naar dat meisje en het meisje dat naast haar zit. Hij begint haar met zijn vinger aan te raken. Het meisje duwt zijn hand weg. Allen voelen zich heel bedreigd door het gedrag van de verdachte. Zijn vriend houdt zich afzijdig. Aan de andere passagiers en de bestuurder hebben ze weinig steun. Ze kijken allemaal de andere kant op. Als de tram bij de volgende halte stopt, buigt de verdachte zich over het meisje heen en rukt hij haar gouden ketting van haar nek. Samen met zijn vriend rent hij de tram uit, het meisje hysterisch huilend achterlatend. Een van de meisjes stelt nog voor achter ze aan te gaan, maar dat wordt haar door de rest afgeraden. De verdachte zal de ketting later voor *ƒ* 50,- verkopen. Bij de discotheek aangekomen, stappen de meisjes uit.
Het slachtoffer rijdt met een vriend op de scooter drie politiebureaus af voordat ze besluit de volgende dag ergens aangifte te doen. Als het slachtoffer een dag na de aangifte weer op het station staat, ziet ze de verdachte staan. Ze waarschuwt de spoorwegpolitie en hij kan worden aangehouden. Hij wordt voor verhoor naar het politiebureau overgebracht. Hij blijkt confuus te zijn over het feit waarvan hij nu eigenlijk wordt verdacht en bekent spontaan een ander delict, namelijk de diefstal van een portemonnee van een vrouw in de trein. Dit zou twee dagen voor het onderhavige delict zijn gebeurd in de internationale trein naar Brussel. Hij had de portemonnee van het tafeltje van de vrouw gegrist en was vervolgens samen met een andere persoon snel weggerend. Van dit feit is geen aangifte bekend.

Verdachte
De verdachte is een 18-jarige Algerijnse jongen. Hij heeft geen vaste woon- of verblijfplaats en verblijft sinds drie jaar illegaal in Nederland. Hij heeft geen opleiding. Tot voor kort zou hij als kapper hebben gewerkt. Momenteel is hij actief als drugsrunner, waarschijnlijk vanuit het station. Hij brengt mensen naar

panden waar verdovende middelen worden verhandeld. In het kader van vroeghulp door de Reclassering is door de reclasseringsmedewerker wel om een voorlichtingsrapportage verzocht, maar deze rapportage is niet in het dossier gevoegd. De verdachte is tweemaal eerder met justitie in aanraking gekomen. Zijn eerste contact was op 17-jarige leeftijd ter zake van diefstal met geweld. Deze zaak staat nog open. Zijn tweede contact was op 18-jarige leeftijd. Vier maanden voor het onderhavige delict werd hij tot een gevangenisstraf van negen maanden veroordeeld ter zake van poging tot doodslag, dan wel zware mishandeling. Hij bekent de beroving te hebben gepleegd en hangt een vaag verhaal op dat het slachtoffer hem uitgedaagd zou hebben. Wel zegt hij toe te willen proberen de ketting terug te krijgen.

VH
De verdachte brengt in totaal 117 dagen in verzekering en in voorlopige hechtenis door.

GVO
Geen

Afdoening
Naar aanleiding van de abusievelijk bekende diefstal wordt wel proces-verbaal opgemaakt, maar wordt verder geen actie ondernomen. De eerste zitting wordt voor zeven dagen aangehouden. Het vervoer van de verdachte van het Huis van Bewaring naar de rechtbank was niet geregeld. Ter zitting eist de OvJ zeven maanden onvoorwaardelijke gevangenisstraf ter zake van diefstal met geweld. De meervoudige kamer veroordeelt de verdachte tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van vijf maanden ter zake van diefstal met geweld. Ter motivering van de strafoplegging verwijst de rechtbank naar de gevoelens van onrust en onveiligheid die een delict als het onderhavige in de samenleving veroorzaakt en naar het feit dat de verdachte eerder is veroordeeld en illegaal in Nederland verblijft.

Slachtoffer
Slachtoffer van de beroving is een 18-jarig meisje van Chinese afkomst. De gouden ketting was ongeveer *f* 200,- waard. Het slachtoffer heeft aangifte gedaan. Ondanks zijn toezegging is de ketting nog niet bij het meisje terug.

Geval 4 ten slotte lijkt een minder eenvoudige zedenzaak. De eis van de officier luidt 15 maanden waarvan vijf voorwaardelijk.

Geval 4 – Douchen met mama's vriend

Zaak
Twee meisjes van 16 en 18 jaar oud verschijnen op het politiebureau omdat ze hulp willen. Het 16-jarige meisje vertelt dat ze van huis is weggelopen. Beide

meisjes zeggen ook aangifte te willen doen van seksueel misbruik, gepleegd door een ex-vriend van hun moeder tijdens een vakantie negen jaar geleden. De meisjes komen met de agenten overeen dat ze eerst zorgen voor een stabiele situatie voor het weggelopen meisje en dat ze daarna terug zullen komen voor het doen van aangifte met betrekking tot het misbruik. In samenwerking met maatschappelijk werk en de Raad voor de Kinderbescherming wordt het 16-jarige meisje ondergebracht bij de ouders van haar vriendje. Na 3 1/2 maand is het 16-jarige meisje terug op het bureau om aangifte te doen. Ze verklaart dat de ex-vriend van haar moeder tijdens een vakantie die negen jaar eerder had plaatsgevonden, zowel haar als haar twee jaar oudere zus heeft misbruikt. Het misbruik zou hebben plaatsgevonden onder de douche en in de caravan. De ex-vriend zou aan moeder hebben voorgesteld om de meisjes onder de douche te wassen, hetgeen moeder goed had gevonden. Tijdens het douchen zou hij het, toen zevenjarige, meisje van achteren hebben beetgepakt en met zijn vingers zou hij haar vagina zijn binnengedrongen. Het meisje zou hier zo van zijn geschrokken dat ze op de deur van de douche had gebonsd. Hierna zou de ex-vriend ook haar, toen negenjarige, zus hebben betast. Het meisje kan niet aangeven wat hij precies bij haar zus heeft gedaan omdat ze zich dit niet kan herinneren. Een ander voorval zou hebben plaatsgevonden toen de moeder van de meisjes niet in de caravan was. Het meisje verklaart dat de ex-vriend naakt bij haar zusje en haar in bed was gekropen. Hij zou haar toen hebben gedwongen om hem af te trekken en oraal te bevredigen. Hij zou ook nogmaals zijn vingers in haar vagina hebben gebracht.
Vijf dagen later doet ook het inmiddels 18-jarige meisje aangifte van seksueel misbruik. Ook zij verklaart over het seksueel misbruik dat gedurende de zes weken durende vakantie zou hebben plaatsgevonden. Het zou begonnen zijn toen de ex-vriend van moeder beide meisjes, die gekleed waren in hun badpakjes, over hun hele lichaam had gekust. Dit zou gebeurd zijn onder het toeziend oog van moeder, die niet ingegrepen zou hebben. Vervolgens zou hij haar hoofd hebben gepakt en haar hebben gezegd dat zij hem ook moest kussen. Ze zou hem vervolgens over zijn hele lichaam en rond zijn geslachtsdeel hebben gekust. Met betrekking tot het douchen verklaart ze dat ze elke week wel twee keer door de ex-vriend werd gewassen onder de douche en dat hij tijdens het douchen aan haar borsten zat en aan en in haar vagina. Ze zou haar oma hebben verteld over het misbruik.
Beide meisjes vertellen over de thuissituatie dat hun moeder indertijd veel verschillende mannen had. Ze zou beide meisjes zowel geestelijk als lichamelijk mishandelen. Dit zou de reden zijn geweest waarom het oudste meisje op haar vijftiende het ouderlijk huis had verlaten. Sindsdien zouden de beide meisjes geen contact meer hebben gehad met elkaar tot op de dag dat ook het jongste meisje wegliep van huis. Moeder zou hen ook verteld hebben dat ze normaal moesten blijven doen tegen haar ex-vriend, ondanks het misbruik.
De vader en moeder van het vriendje van het jongste meisje worden gehoord. Ze verklaren dat ze de indruk kregen dat de thuissituatie van het meisje niet goed was. Nadat ze contact hadden gezocht met haar oudere zus, was hen duidelijk geworden dat de meisjes misbruikt waren.

Ook een zus van moeder wordt gehoord. Deze zus verklaart dat ze van haar moeder (de oma van de meisjes) had gehoord dat de meisjes tijdens de vakantie waren misbruikt door de ex-vriend van moeder. De tante verklaart tevens dat de moeder van de meisjes prostituee is en de meisjes in hun jeugd mishandelde en verwaarloosde.
Ook de moeder van de meisjes wordt gehoord. Deze verklaart dat ze tijdens de vakantie van de meisjes had gehoord dat haar ex-vriend aan hen had gezeten onder de douche en in de caravan. Ze zouden haar verteld hebben dat hij aan hun borsten en geslachtsdelen had gezeten. Het voorstel om met de meisjes te gaan douchen zou van hem afkomstig zijn geweest. Ze zou aan de meisjes gemerkt hebben dat er iets had plaatsgevonden omdat de meisjes steeds stiller zouden zijn geworden tijdens de vakantie.
De ex-vriend van moeder (de inmiddels 55-jarige verdachte) wordt aangehouden en verhoord. Hij verklaart indertijd een relatie te hebben gehad met de moeder van de meisjes. Tevens verklaart hij niet de enige vriend van moeder geweest te zijn in die tijd. Hij verklaart dat hij een soort vaderfiguur voor de meisjes wilde zijn omdat hun moeder hen een beetje verwaarloosde. Zo stuurde ze de meisjes bijvoorbeeld naar buiten als ze mannelijk bezoek kreeg. Het idee om met de meisjes onder de douche te gaan, zou van de moeder zelf afkomstig zijn geweest. Deze zou hem hebben gevraagd of hij hen wilde wassen. Hij zou twee keer met de meisjes onder de douche zijn geweest om hen te wassen, maar er zou geen sprake geweest zijn van misbruik. Hij zou hen gewoon hebben gewassen met een washandje. Tijdens het stoeien zou hij hen hebben gekust, maar dit zou slechts een enkele liefdevolle kus zijn geweest. Tijdens de vakantie zou de woning van de moeder door haar ex-man in brand zijn gestoken, waardoor hij zich terug wilde trekken uit de relatie met de moeder. Nadat hij haar dit zou hebben uitgelegd, zou ze hem gebeld hebben met de vraag wat hij met de kinderen had gedaan. Omdat er nadien niet meer over gesproken was en ze nog wel enkele malen (seksuele) omgang hadden gehad, had hij aangenomen dat er niets meer aan de hand was met de meisjes. Hij vermoedt dat het verhaal over het seksuele misbruik door de moeder is verzonnen omdat hij een einde had gemaakt aan de relatie. Hij zegt geen idee te hebben waarom de beide meisjes er nu over begonnen zijn.

Verdachte
De verdachte is een 55-jarige man. Ten tijde van de vermeende feiten zou hij 46 jaar oud zijn geweest. Er is een reclasseringsrapport en een psychiatrisch rapport opgesteld. Uit deze rapporten blijkt dat de verdachte afkomstig is uit een boerengezin met drie meisjes en vier jongens, waarvan hij de oudste jongen is. Hij kon beter met zijn moeder overweg dan met zijn vader en beschouwt zichzelf als het zwarte schaap van de familie. In het lager onderwijs doubleerde hij twee keer vanwege gezondheidsproblemen. Na de lagere school haalde hij zijn timmermansdiploma, waarna hij bij verschillende bouwbedrijven werkte. Na een aantal jaren begon hij een eigen bedrijf. Aanvankelijk ging dat goed, maar door faillissementen van enkele grote debiteuren raakte hij in financiële problemen. In die tijd, op 51-jarige leeftijd, kwam hij voor het eerst met justitie in aanraking

vanwege belastingfraude. Hij werd destijds veroordeeld tot een voorwaardelijke geldboete van *f* 100,-/ subsidiair 20 dagen vervangende hechtenis. Een tweede justitiecontact wegens belastingfraude is een nog openstaande zaak. De laatste jaren heeft hij het financieel erg moeilijk en kan hij maar net de eindjes aan elkaar knopen. Hij heeft enkele relaties gehad, maar deze liepen telkens stuk. Hij ontkent de beide meisjes seksueel misbruikt te hebben. Hij zou hen twee keer hebben gewassen onder de douche nadat de moeder van de meisjes hem dat gevraagd had. Hij zou hen hierbij op de normale manier hebben gewassen. Hij vermoedt dat de moeder van de meisjes hen destijds een verhaal heeft verteld waar ze later zelf in zijn gaan geloven. De moeder zou dit hebben gedaan omdat hij destijds de relatie had verbroken.

VH
De verdachte wordt twee dagen in verzekering gesteld. Na de inverzekeringstelling wordt de inbewaringstelling bevolen en nog diezelfde dag volgt schorsing van de preventieve hechtenis.

GVO
Er wordt een GVO ingesteld. Tijdens dit GVO worden de beide meisjes en de verdachte door de rechter-commissaris gehoord. Ook wordt een psychiater als deskundige benoemd teneinde een psychiatrische rapportage over hem op te stellen.

Afdoening
De verdachte wordt gedagvaard om voor de meervoudige kamer van de rechtbank te verschijnen wegens het plegen van ontucht met de beide meisjes die toen de leeftijd van 16 jaar nog niet hadden bereikt. De zitting vindt 1 1/2 maand na de eerste aangifte op tegenspraak plaats. Tijdens de zitting wordt een kennis van het gezin als getuige gehoord. Deze kennis was op de camping aanwezig in de tijd dat het misbruik zou hebben plaatsgevonden. Zij verklaart dat zij nooit iets heeft gezien of gemerkt en dat de verdachte een vaderfiguur voor de beide meisjes wilde zijn. Het OM eist een gevangenisstraf van 15 maanden, waarvan vijf maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaren. De rechtbank veroordeelt de verdachte tot een gevangenisstraf van acht maanden onvoorwaardelijk. Uit het vonnis blijkt dat de rechtbank de aangiften van de meisjes geloofwaardig acht omdat deze elkaar op onderdelen ondersteunen. Ook heeft de verdachte geen aannemelijke verklaring kunnen geven op grond waarvan een valse aangifte tegen hem zou zijn gedaan.

De verdachte gaat in hoger beroep. Hij zou later door het Hof worden vrijgesproken van de hem ten laste gelegde feiten.

Slachtoffer
In deze zaak zijn twee slachtoffers. Het gaat om twee zusjes die ten tijde van de feiten zeven en negen jaar oud waren. Over de meisjes is bekend dat ze door hun

moeder geestelijk en lichamelijk mishandeld zijn. Het oudste meisje is uit huis geplaatst toen ze 15 jaar oud was nadat ze van huis was weggelopen. Het jongste meisje is vlak voor de aangifte in deze zaak ook van huis weggelopen en is bij de ouders van haar vriendje in huis ondergebracht. Ten tijde van de aangifte zijn de meisjes 16 en 18 jaar oud. De beide meisjes zeggen elkaar al die tijd niet gesproken te hebben over het seksueel misbruik, zodat ze niet precies van elkaar weten wat er heeft plaatsgevonden.

Bijlage 2
Begeleidingscommissie en onderzoeksteam

Begeleidingscommissie

Prof. mr. J. de Hullu (Hoge Raad), voorzitter
mw. mr. I.M. Abels (directie wetgeving/Ministerie van Justitie)
mr. R.J. Bokhorst (WODC/Ministerie van Justitie)
mr. drs. B.F. Keulen (directie wetgeving/Ministerie van Justitie)
mw. mr. C.H. de Leeuw (Parket Generaal)
mr. W. Stemker Köster (Raad voor de Rechtspraak)

Onderzoeksteam

mw. mr. B.M. Dijksterhuis (E.M. Meijers Instituut/Universiteit Leiden, onder supervisie van prof. mr. N.J.H. Huls)
dr. M.J.G. Jacobs (WODC)
mw. mr. W.M. de Jongste (WODC)

Met medewerking van

Dhr. A.A.M. Essers (WODC)
Dhr. P.P.J. Groen (WODC)

De WODC-rapporten

Om zo veel mogelijk belanghebbenden te informeren over de onderzoeksresultaten van het WODC wordt een beperkte oplage van de rapporten kosteloos verspreid onder functionarissen, werkgroepen en instellingen binnen en buiten het ministerie van Justitie. Dit gebeurt aan de hand van een verzendlijst die afhankelijk van het onderwerp van het rapport opgesteld wordt. De rapporten in de reeks Onderzoek en beleid (O&B) worden uitgegeven door Boom Juridische uitgevers en zijn voor belangstellenden die niet voor een kosteloos rapport in aanmerking komen, te bestellen bij Boom distributiecentrum, postbus 400, 7940 AK Meppel, tel.: 0522-23 75 55, via e-mail: bdc@bdc.boom.nl.
Een complete lijst van de WODC-rapporten is te vinden op de WODC-site (www.wodc.nl). Daar zijn ook de uitgebreide samenvattingen te vinden van alle vanaf 1997 verschenen WODC-rapporten. Volledige teksten van de rapporten (vanaf 1999) zullen met terugwerkende kracht op de WODC-site beschikbaar komen. Hieronder volgen de titelbeschrijvingen van de in 2001, 2002 en 2003 verschenen rapporten.

Huls, F.W.M., M.M. Schreuders, M.H. Ter Horst-van Breukelen, F.P. van Tulder (red.)
Criminaliteit en rechtshandhaving 2000; ontwikkelingen en samenhangen
2001, O&B 189

Jungmann, N., E. Niemeijer, M.J. ter Voert
Van schuld naar schone lei; evaluatie Wet Schuldsanering natuurlijke personen
2001, O&B 190

Leuw, Ed., N. Mertens
Evaluatie beginselenwet Tbs/wet Fokkens
2001, O&B 191

Huijbregts, G.L.A.M., F.P van Tulder, D.E.G. Moolenaar
Model van justitiële jeugdvoorzieningen voor prognose en capaciteit
2001, O&B 192

Kruissink, M., C. Verwers
Het nieuwe jeugdstrafrecht; vijf jaar ervaring in de praktijk
2001, O&B 193

Verrest, P.A.M.
Ter vergelijking; een studie naar het Franse vooronderzoek in strafzaken
2001, O&B 194

Kamphorst, P.A., G.J. Terlouw
Van vast naar mobiel; een evaluatie van het experiment met elektronisch huisarrest voor minderjarigen als modaliteit voor de voorlopige hechtenis
2002, O&B 195

Moolenaar, D.E.G., F.P. van Tulder, G.L.A.M. Huijbregts, W. van der Heide
Prognose van de sanctiecapaciteit tot en met 2006
2002, O&B 196

Bokhorst, R.J., C.H. de Kogel, C.F.M. van der Meij
Evaluatie van de Wet BOB; fase 1: de eerste praktijkervaringen met de Wet

bijzondere opsporingsbevoegdheden
2002, O&B 197

Kleemans, E.R., M.E.I. Brienen, H.G. van de Bunt m.m.v. R.F. Kouwenberg, G. Paulides, J. Barendsen
Georganiseerde criminaliteit in Nederland; tweede rapportage op basis van de WODC-monitor
2002, O&B 198

Voert, M. ter, J. Kuppens
Schijn van partijdigheid rechters
2002, O&B 199

Daalder, A.L.
Het bordeelverbod opgeheven; prostitutie in 2000-2001
2002, O&B 200

Klijn, A.
Naamrecht
2002, O&B 201

Kruissink, M., C. Verwers
Jeugdreclassering in de praktijk
2002, O&B 202

Eshuis, R.J.J.
Van rechtbank naar kanton; evaluatie van de competentiegrensverhoging voor civiele handelszaken in 1999
2002, O&B 203

Meijer, R.F., M. Grapendaal, M.M.J. van Ooyen, B.S.J. Wartna, M. Brouwers, A.A.M. Essers
Geregistreerde drugcriminaliteit in cijfers; achtergrondstudie bij het Justitieonderdeel van de Nationale Drugmonitor: Jaarbericht 2002
2003, O&B 204

Tak, P.J.J.
The Dutch criminal justice system; organization and operation – second revized edition
2003, O&B 205

Kromhout, M., M. van San
Schimmige werelden; nieuwe etnische groepen en jeugdcriminaliteit
2003, O&B 206

Kogel, C.H. de, C. Verwers
De longstay afdeling van Veldzicht; een evaluatie
2003, O&B 207

Moolenaar, D.E.G., G.L.A.M. Huijbregts
Sanctiecapaciteit 2007; een beleidsneutrale prognose
2003, O&B 208

Eshuis, R.J.J.
Claims bij de rechtbank
2003, O&B 209

Combrink-Kuiters, L., E. Niemeyer, M. ter Voert m.m.v. N. Dijkhoff, M. van Gammeren-Zoeteweij, J. Kuppens
Ruimte voor Mediation
2003, O&B 210

Heide, W. van der, A.Th.J. Eggen (red.)
Criminaliteit en rechtshandhaving 2001; Ontwikkelingen en samenhangen
2003, O&B 211

European Sourcebook
European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2003
2003, O&B 212

Smit, P.R., F.P. van Tulder, R.F. Meijer, P.P.J. Groen
Het ophelderingspercentage nader beschouwd
2003, O&B 213

Dijksterhuis, B.M., M.J.G. Jacobs, W.M. de Jongste
De competentiegrens van enkelvoudige kamers in strafzaken
2003, O&B 214